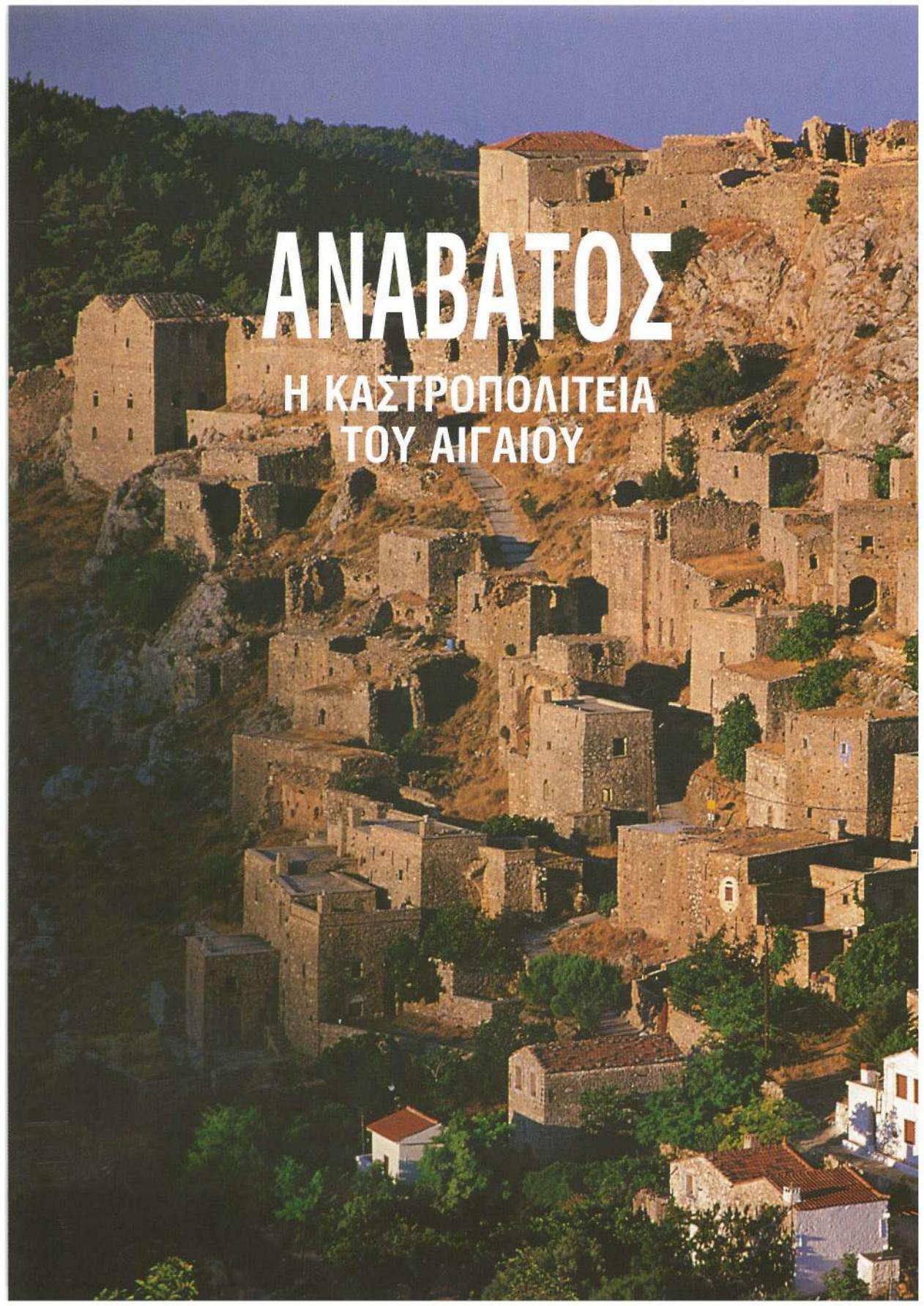
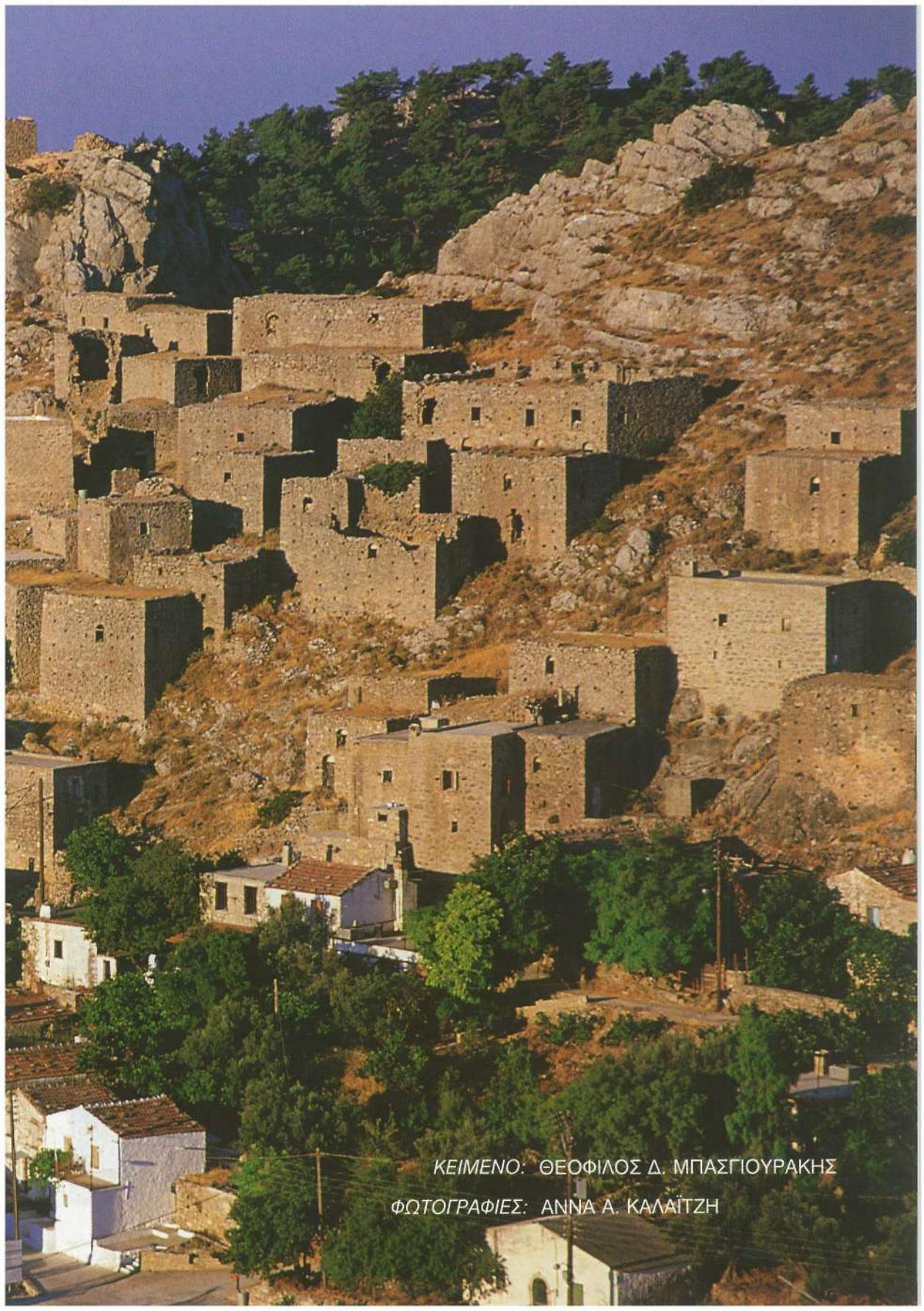

ΑΝΑΒΑΤΟΣ

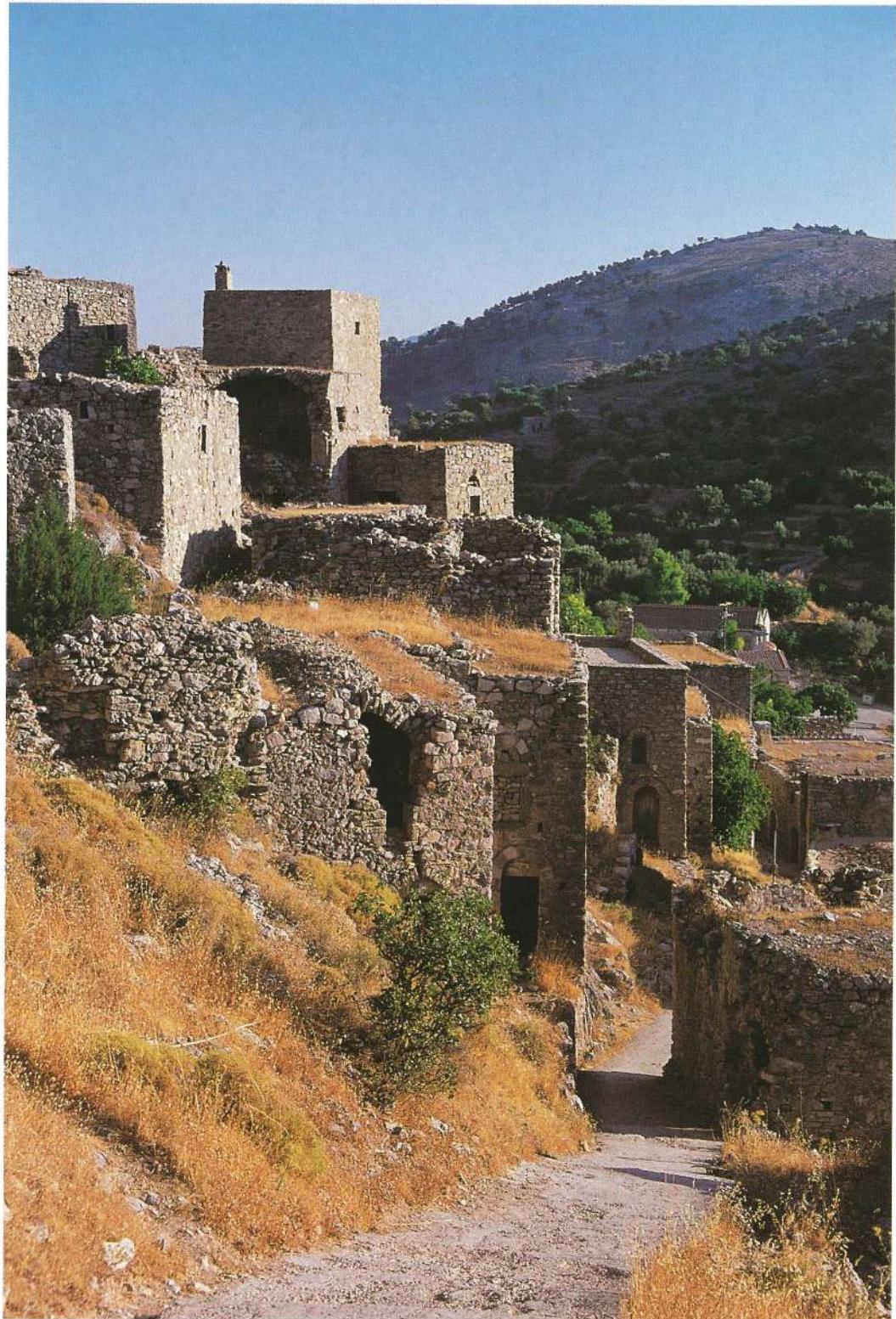
Η ΚΑΣΤΡΟΠΟΛΙΤΕΙΑ
ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΚΕΙΜΕΝΟ: ΘΕΟΦΙΛΟΣ Δ. ΜΠΑΣΓΙΟΥΡΑΚΗΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ANNA A. KALLAITZH

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οταν, εδώ και χρόνια πρωταντίκυρυσα νόμισα πώς είχα απέναντι μου το Μυστρά. Ετσι ερμήνευσε η άγνοιά μου τα ερεύπια, τις αυστηρές ορθογώνιες ξερολιθιές, τις κακοτράχαλες πλαγιές. Ναι, χωρίς αμφιβολία ήταν ο Μυστράς, από άλλη γωνία ειδωμένος. Στο άκουσμα των λέξεων "Ανάβατος Χίου", αρχικά ένοιωσα έκπληξη και ύστερα ντροπή. Για άλλη μια φορά η "μικρή" Ελλάδα μου αποκάλυψε το τεράστιο, ανεξερεύνητο μέγεθός της. Πότε επιτέλους θα μπορούσα να πω, "γνωρίζω την πατρίδα μου";

Πέρασε ο καιρός και η Χίος παρέμεινε μακρινή, η θύμηση των φωτογραφιών εκείνων του Ανάβατου ξεθώριασε. Όστον ένα πρωΐ μια ευγενική πρόταση ήρθε στα γραφεία μας. Ο Δημαρχος Ομηρούπολης Χίου κ. **Μάρκος Μενής** προσκαλούσε το ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΝΩΡΑΜΑ, να γνωρίσει τον Ανάβατο και την ευρύτερη περιοχή. Οι μνήμες ζωντάνεψαν μεμιάς, ξεχείλισε μέσα μας η επιθυμία για τις ορθογώνιες ξερολιθιές και τα ερεύπια. Θάταν ένα ταξίδι στο παρελθόν, σ' έναν τόπο μυστηριακό και παράξενο. Δεν έπρεπε να το χάσουμε.

ΣΤΗ ΧΙΟ

Παίρνει μια στροφή κι ανεβαίνει το αεροπλάνο, πετάει πάνω απ' το Βόρειο Αιγαίο. Αρήνει πίσω του τα πόδια της Χαλκιδικής, τον Αθω με τη μυτερή κορφή και τα μοναστήρια του, πιο πέρα τις Σποράδες. Και να, προβάλλει μεσ' από τα σύννεφα η Λήμνος, τόσο χαρακτηριστική και τόσο γνώριμη. Μια μικρή στάση στη Λέσβο, έτσι, για μια ανάσα κι ύστερα συνεχίζει το ταξίδι. Η Χίος πλησιάζει, ογκώδης, επιβλητική, άλλού γυμνή κι αλλού πράσινη, με τους κόλπους και τις παραλίες της, τα αναρίθμητα χωριά της, άλλα σκαρφαλωμένα στα ορεινά κι άλλα απλωμένα πλαϊ στη θάλασσα. Να και η πρωτεύουσα, η Χώρα, μεγάλη και αστραφτερή κάτω από τον ήλιο, να και οι ακτές της

Ένα τμήμα της ανατολικής πλευράς του Ανάβατου. Αρκετά από τα οικήματα διατηρούνται σε καλή κατάσταση. Άλλα είναι ερειπωμένα. Στο βάθος διακρίνεται ένα μέρος της μικρής πλατείας, με τον νέο ναό του Ταξιάρχη.

Μικρασίας, μια δρασκελιά. Τις αντικρίζω από ψηλά κι αναστενάζω.

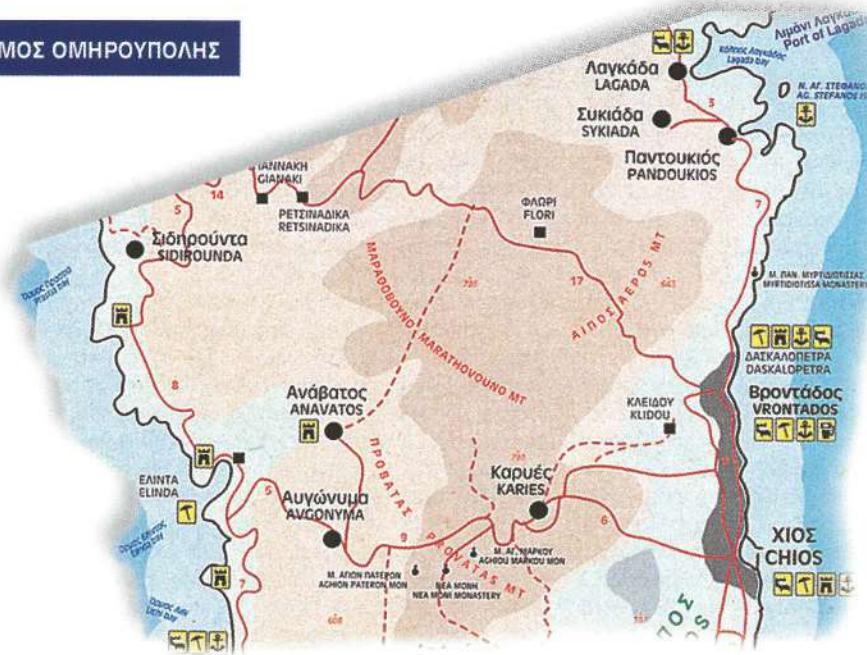
Κάποτε..... Ύστερα αποδιώγων τις σκέψεις, ο διάδρομος πλησιάζει, μια ευθεία γραμμή, πατάω το πόδι μου στο έδαφος, είμαι στη Χίο. Λίγη ώρα πριν- ή μήπως ήταν στιγμές; - αγνάντευα από ψηλά τον Λευκό Πύργο και τον Χορτιάτη, τη Θεσσαλονίκη. Τούτη τη στιγμή πατάω τα χώματα της Χίου, για πρώτη φορά ως τώρα στη ζωή μου.

Ο πρώτος άνθρωπος που συναντάμε στο νησί είναι ο **Νίκος Γεωργούλης**, ο εκπρόσωπος του Δημάρχου Ομηρούπολης. Η ήδη καλή διάθεσή μας βελτιώνεται ακόμη περισσότερο. Ευγενικός και γλυκομάλητος, προνοητικός κι εξυπηρετικός ο Νίκος, έχει προβλέψει τα πάντα, από την πρώτη στιγμή θέτει στη διάθεσή μας χάρτες, βιβλία για τη Χίο, ενημερωτικά έντυπα του Δήμου. Λίγο αργότερα, στο γραφείο του Δημάρχου, αισθανόμαστε σαν φύλοι από παλιά. Ο Δημαρχος Μάρκος Μενής είναι εγκάρδιος, ζεστός και ανθρώπινος, οι τυπικότητες που δημιουργούν αποστάσεις, δεν έχουν θέση σε τούτο το γραφείο. Μιλάμε για τη Θεσσαλονίκη, τη Χίο, τον Δήμο Ομηρούπολης και τις ομορφιές του, τον Ανάβατο. Μόλις 20 χιλιόμετρα μας χωρίζουν απ' αυτό το ζωντανό μνημείο της Χίου, που η φήμη του έχει από χρόνια ξεπεράσει τα σύνορα της χώρας. Πλησιάζει η ώρα, κι εμείς οι Ελληνες, να το γνωρίσουμε....

ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΑΒΑΤΟ

Η έξοδος από την αρχοντική πρωτεύουσα της Χίου δεν θυμίζει σε τίποτε τις περιπτειώδεις εξόδους από την Θεσσαλονίκη ή, πολύ περισσότερο, την Αθήνα. Είναι εύκολη και σύντομη, πριν να το καταλάβουμε, βρισκόμαστε στη φύση. Μια φύση, που μέσα σε μερικά λεπτά, μεταβάλλεται δραματικά. Κάποιες καμένες εκτάσεις αρχικά, γυμνές βραχώδεις ορθοπλαγιές λίγο αργότερα κι αμέσως μετά, ένα απέραντο βαθύ πράσινο. Χιλιάδες μικρά και μεγάλα πεύκα έχουν καλύψει το βουνό, μόνον ο δρόμος εισχωρεί ανάμεσά τους. Κάποια άλλα, τολμηρά και πεισματάρικα, που τους αρκεί μια χούφτα χώμα για να ζήσουν, έχουν φυτρώσει σε βράχια και γκρεμούς, μοναχικά, στερημένα, μια ελεύθερα.

Ξεμακραίνουν οι Οινούσες, η Χώρα, η Μικρασία, μεγαλώνει ο ορίζοντας, όλο κι ανεβαίνοντας. Αφήνουμε στ' αριστερά μας τη **Νέα Μονή της Χίου**, μνημείο ορθοδοξίας

ιστορικό, πασίγνωστο για τα ψηφιδωτά του στα πέρατα του κόσμου. Κάθε στροφή ο δρόμος λγούστεύει, το "ωραίο ταξίδι", σύντομο, όπως όλα τα ωραία πράγματα, πλησιάζει να τελειώσει.

Στην καμπή του δρόμου, ψηλά στον αυχένα, μια άλλη όψη της Χίου ξεδιπλώνεται μπροστά μας, η δυτική. Δεν βλέπεις Μικρασία από δω, μόνον Ελλάδα, πονάς λιγότερο. Το τοπίο αλλάζει κι αυτό, γίνεται ήπιο και ειρηνικό, με κλίσεις ομαλές και αναρίθμητα ελιόδεντρα. Ψάχνουμε με το μάτι να βρούμε τον Ανάβατο, αναζητούμε στον ορίζοντα ένα γηρεμό, μια χαράδρα, κάποιο σημάδι. Ξεχνάμε, πως δεν φανερώνονται έτσι εύκολα οι θρύλοι, αν δεν τους φάξεις, δεν τους αναζητήσεις.

Να όμως που στο βάθος, μέσα από τις πυκνές πευκοβελόνες, ξεχωρίζει ένας λοφίσκος γυμνός από πράσινο. Κάθε σημείο πάνω του είναι καλυμμένο με μικρούς πέτρινους κύβους, σπιτάκια χαμηλά και ομοιόμορφα, φέρονταν στο νου παιδικές κατασκευές. Δεν θυμάμαι ώς τώρα να έχω συναντήσει κάπι παρόμοιο, ίσως, αν οι κύβοι ήταν υψηλότεροι, θα μπορούσαν να' μοιαζαν με τα πυργόσπιτα της Μάνης. Πίσω απ' το λόφο, στον ορίζοντα, ένα μόνο χρώμα κυριαρχεί, το βαθύ γαλάζιο του Αιγαίου.

-Να ένας ξεχωριστός τόπος για να ζει κανείς,

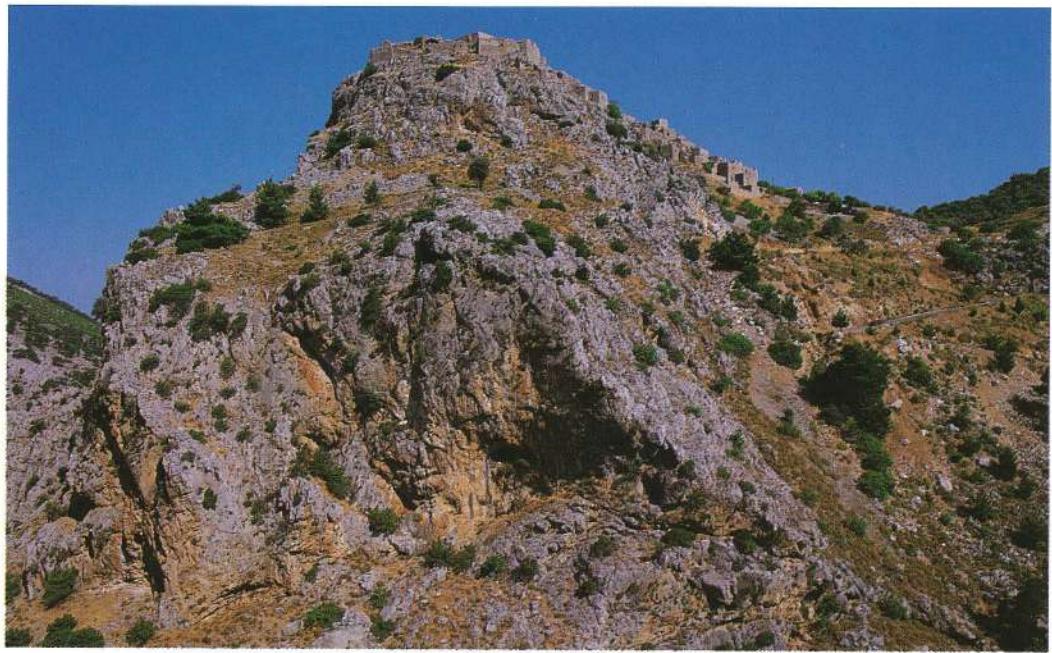
λέω στο Νίμο. Γύρω τον νιάθω να πλανιέται μια ατμόσφαιρα γεμάτη μυστήριο, μεσαιωνική.

-Μα είν' ακριβώς ο τόπος που θα μείνετε, απαντάει χαρούμενος ο Νίμος. Είναι το Αυγώνυμα, ένα θαυμάσιο χωριό που έχει βαθιά στον Μεσαίωνα τις ρίζες του και σ' ένα μεγάλο βαθμό, τις έχει σεβασθεί και διατηρήσει.

Με μια τέτοια εξαιρετική προοπτική στη σκέψη μας, παρακαλούμε προσωρινά τα Αυγώνυμα και σπεύδουμε στο σημείο της συνάντησης μας με την Ιστορία, τον Ανάβατο. Τα πέντε περίπου χιλιόμετρα που μας χωρίζουν περούν ανάμεσα από ελαιώνες και πευκώνες. Το έδαφος είναι σχεδόν επίπεδο, ήδη όμως διακρίνονται στο βάθος οι πρώτοι ογκώδεις σχηματισμοί που ανεβαίνουν προς τον ουρανό. Ως την τελευταία στιγμή αναρωτιόμαστε, ποια θάναι η εικόνα που θ' αντικρύσουντες τα μάτια μας.

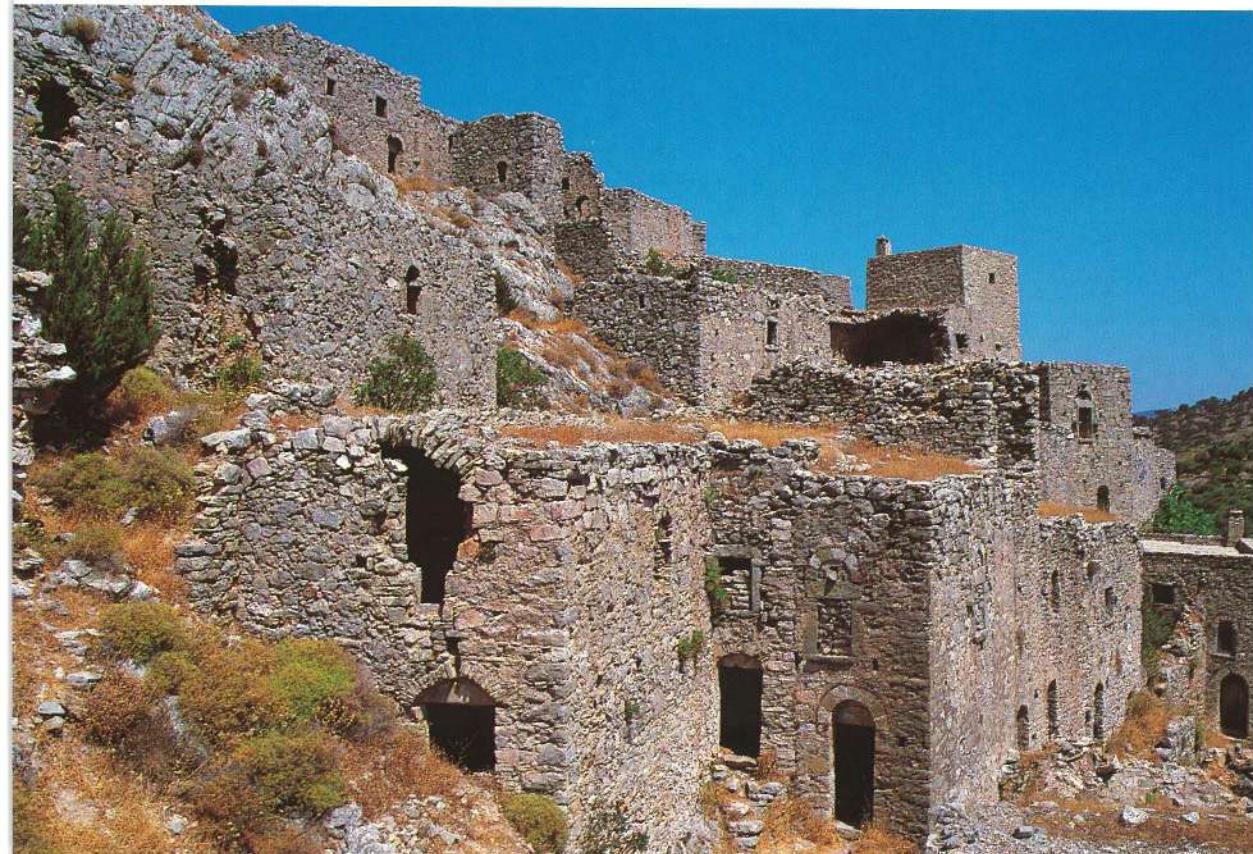
Εαφνικά ένα χαοτικό βράχαθρο με κατακόρυφους συμπαγείς βράχους αποκαλύπτεται μπροστά μας. Στην κορυφή του και στις γύρω απόκρημνες πλαγιές είναι γαντζωμένος ο Ανάβατος. Στις κάθετες ακτίνες του μεσημεριάτικου ήλιου οι δύκοι των ορθογώνιων κτισμάτων έχουν σχεδόν εκμηδενισθεί,

Η απόκρημνη νότια πλευρά του Ανάβατου με οχύρωση στο υψηλότερο σημείο του βράχου. ▲

Στο σκληρό μεσημεριάτικο φως του ήλιου τονίζεται πιο δραματικά η ερήμωση και η εγκατάλειψη του Ανάβατου. ▼

μιοίζουν σαν συνέχεια της γκρίζας επιφάνειας των βράχων. Οι σκληρές αυτές φωτιστικές συνθήκες προσδίδουν ακόμη μεγαλύτερη δραματικότητα στο χώρο, μας αποκαλύπτουν με μεγαλύτερο ρεαλισμό τις ακραίες συνθήκες διαβίωσης εκείνων των μακρινών ερημιτών. Καθόμαστε και παρατηρούμε τον συγχλονιστικό γκρεμό, αναρωτιόμαστε με τη σημερινή λογική, ποια μεγάλη ανάγκη ώθησε τους οικιστές του Ανάβατου, να δαμάσουν το βράχο και να εγκαταστήσουν πάνω εκεί τα σπίτια τους. Την απάντηση θα μας την δώσει μια βαθειά ματιά στο παρελθόν κάπου 10 αιώνες πριν. Ήταν το 1042 μ.χ., όταν ο Αυτοκράτορας του Βυζαντίου Κωνσταντίνος Θ' ο Μονομάχος, αποφάσισε να χτίσει στη Χίο το ξακουστό μοναστήρι της Νέας Μονής.

Σύμφωνα λοιπόν με την παραδοση-γιατί δεν είναι ιστορικά απόλυτα εξαριθμωμένο-κάλεσε ο αυτοκράτορας από την Βασιλεύουσα ειδικούς υλοτόμους τεχνίτες για να συμμετάσχουν στο χτίσιμο της Νέας Μονής. Γράφει ο Ανδρέας Σ. Αξιωτάκης στο βιβλίο του Ο ΑΝΑΒΑΤΟΣ ΤΗΣ ΣΙΟΥ: "Αυτοί, όταν ήλθαν εδώ για να βρουν ξυλεία, μαγεμένοι από την ομορφιά του τόπου και από τον δασικό του πλούτο παρακάλεσαν τον Μονομάχο, μετά το κτίσμα της Νέας Μονής, να τους παραχωρήσει τούτη τη γη. Εκείνος, ευχαριστημένος από τη φιλότιμη δουλειά τους, όχι μόνο ικανοποίησε την επιθυμία τους, μα τους πρόσφερε και χρήματα για να κτίσουν και να ομορφύνουν όσο μπορούσαν πιο καλά τις πρώτες τους κατοικίες, στα βορειοανατολικά της περιοχής. Ρίχτηκαν με τα μούτρα στη δουλειά. Αγάπησαν το χώρα τούτο και ξυμόθηκαν μαζί του. Περιποιήθηκαν και αξιοποίησαν το πράσινο, έφτιαξαν ελαιώνες, φύτεψαν φιτοτικές, καλλιέργησαν αμπέλια, επιμεταλλεύτηκαν της χιώτικης μέλισσας το εύοσμο πόνημα. Άφθονο του αμπελιού το γέννημα τους υποχρέωσε να κτίσουν πατητήρια μέσα στα οποία ετοιμαζόταν το μυρωδάτο Αναβατούσικο κρασί. Γη της επαγγελίας έγινε η περιοχή.

Μόλις το οσμίστηκαν οι πειρατές, τότε που ήταν τις επιδορμές τους στο νησί, ανέβηκαν από το λιμάνι της Ελίντας και χύνηξαν κατά δω. Ρήμαξαν και σακάτεψαν τον τόπο. Κάψανε το χωριό πολλές φορές, ώσπου το ήμανε στάχτες και χαλάσματα. Όσοι από τους ξωμάχους γλύτωσαν, φοβισμένοι και ηυνηγμένοι, τρέξανε πιο ψηλά και σκαρφάλωσαν στο βράχο, τον γεμάτο σπηλιές και ποκκινόχωμα για να φωλιάσουν. Τον βρήκαν

κατάλληλο για σύγουρο αποκούμπι, μια κι ολόκληρος αποτελούσε φυσικό οχυρό, που δύσκολα το πατούσε ο πορθητής. Εδώ τότε άρχισε ένας άλλος αγώνας, για το κτίσιμο ενός δεύτερου οικισμού, "του παλιού χωριού", όπως το ονομάζουν σήμερα. Δεμένοι σφικτά οι Αναβατούσιοι με τον τόπο, παραμέρισαν τα εμπόδια της φύσης και πάνω στον απόκρημνο κανικό βράχο, με τα 450 μέτρα ύψος, πύργωσαν το δεύτερο χωριό τους. Έκτισαν τετρακόσια σπίτια, σχολείο και εκκλησιά, δικαστήρια και φυλακές, όλα με θαυμαστή για την εποχή εκείνη αρχιτεκτονική. Το δούλεμα κι η τοποθέτηση της πέτρας στα οικήματα με τους σχηματισμούς των αφίδων και των τόξων, οι στενοί γραφικοί δρομόσκοι, η τεχνική των μικρών τοξιτών παραθύρων και των σκεπών, έδωσαν στο χωριό τον έντονο μεσαιωνικό χωματισμό, που διατηρείται και τώρα ακόμη ζωηρά στα δρυια έρείτια, που αρχίζουν να αργοπεθαίνουν".

Η ανάγκη της επιβίωσης λοιπόν, της μέγιστης προτεραιότητας του ανθρώπου, υποχρέωσε τους πρώτους εκείνους Αναβατούσους ν' αναζητήσουν καταφύγιο στις απόκρημνες αετοφωλιές τους. Απ' αυτό ακριβώς το ψηλό και απρόσπελαστο, αυτό που δεν μπορεί εύκολα ν' ανέβει κανείς, προέρχεται και η ονομασία "Ανάβατος".

Από τον αυχένα που βρισκόμαστε, κατηφορίζουμε τις λίγες στροφές ως τη βάση της χαράδρας κι υπέρερα απόλουθούμε τον ανηφορικό δρόμο, που είναι χαραγμένος στα ρίζα του θεόρατου βράχου. Δεν μας παίρνει παραπάνω από δύο λεπτά για να φθάσουμε στην υποτυπώδη πλατεία του σημερινού οικισμού, που είναι και το μοναδικό επίτεδο σημείο σ' όλο τον Ανάβατο. Από ψηλά ο ήλιος εξακοντίζει ανελέητα τις ακτίνες του στη γκρίζα πέτρα που μας κυκλώνει, αναζητούμε για λίγο καταφύγιο στο μικρό καφενεδάκι. Παρατηρούμε με δέος τα σκαλοπάτια του ανηφορικού τσιμεντόδρομου, ο Ανάβατος αυτή την ώρα είναι πραγματικός...ανάβατος. Η φωνή της λογικής μάς επιτάσσει προς το παρόν να θαυμάσουμε την θρυλική Καστροπόλιτεία από τη βολική μας θέση, με συντροφιά το ευεργετικό αεράκι, το δροσερό νερό και τη σκιά που ρίχνει από πάνω μας το δέντρο. Ανακουφισμένοι μ' αυτή τη σκέψη, αποφασίζουμε να επιστρέψουμε το απόγευμα ή νωρίς το πρωΐ την επόμενη μέρα. Έχουμε άλλωστε άφθονο χρόνο στη διάθεσή μας, όλες μας σχεδόν οι μέρες είν' αφιερωμένες στον Ανάβατο.

Πόσο εύκολο είναι να συμβιβάζεται κανείς με

τη λογική και πόσο δύσκολο να ξεφεύγει απ' της καρδιάς το κάλεσμα! Αυτό το κάλεσμα, που σαν φωνή συνείδησης από βαθιά, δεν σ' αφήνει να ησυχάσεις. Ο Ανάβατος είν' εκεί, απέναντί μας, στεγνωμένος από τον ήλιο, σχεδόν εχθρικός. Μα κι έτσι ακόμα είναι σύμβολο, έχει ψυχή, την ψυχή εκείνων που πέτρα-πέτρα τον έχτισαν και εκείνων που για αιώνες πολλούς τον υπερασπίστηκαν και έπεσαν μαχόμενοι στους γκρεμούς του. Με μια βαθιά ανάσα εγκαταλείπουμε τη λογική και τη μετριότητα κι ακολουθούμε την καρδιά και τον ανηφορικό δρόμο για τον Ανάβατο...

Σ' ΕΝΑ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟ ΧΩΡΙΟ

Πολύ δύσκολα η ζέστη του απομεσήμερου διαπερνά τους χοντρούς πέτρινους τοίχους. Ογδόντα τουλάχιστον πόντοι σκληρής πελεκητής πέτρας αποτελούν την καλύτερη μόνιμος. Σχεδόν έχουμε την φευδαϊσθηση, ότι ζούμε κάποιες εκατοντάδες χρόνια πριν, σ' ένα μεσαιωνικό κάστρο. Στην πραγματικότητα βρισκόμαστε στα Αυγώνυμα, σ' ένα σπίτι - ξενώνα του περασμένου αιώνα, με ανεπαίσθητες επεμβάσεις στην εξωτερική του λιθοδομή αλλά με θαυμάσια ανακαίνισμένο εσωτερικό. Σε κάθε χώρο έχουν διατηρηθεί όλα εκείνα τα παλιά ρομαντικά στοιχεία, καθώς και τα έπιπλα και σκεύη, που καθένας μας θα ήθελε να έχει γύρω του σε συνδυασμό με τις απαραίτητες σύγχρονες ανέσεις. Έχει δοθεί σημασία και στην παραμικρή λεπτομέρεια, υπάρχει ένας πλήρης οικιακός εξοπλισμός, που εξασφαλίζει συνθήκες λειτουργίας ενός σύγχρονου σπιτιού. Εντύπωση μας προξενεί το υψηλό αίσθημα φιλοξενίας των διαχειριστών των ξενώνων, που έχουν προνοήσει να θέσουν στη διάθεση των επισκεπτών τους από καφέδες κάθε ειδόντος, μέχρι μια μεγάλη ποικιλία από παραδοσιακά χώτια ποτά. Δεν μπορούμε να ισχυρισθούμε, ότι πολλές φορές στο παρελθόν έχουμε συναντήσει παρόμοιο επίπεδο. Ίσως πολλοί από τους υπεύθυνους τουριστικών καταλυμάτων στη χώρα μας θα έπρεπε να επισκεφθούν, έστω για μερικά λεπτά, τα Αυγώνυμα. Θα διαπίστωναν, ότι ο πολιτισμός στην παροχή τουριστικών υπηρεσιών δεν είναι μια πολύπλοκη ούτε δαπανηρή διαδικασία. Απλά απαιτεί υψηλό δείκτη ευαισθησίας και επιστροφή στην έννοια της φιλοξενίας, του "Ξενιου Δία", που από την αρχαιότητα αποτελεί παράδοση για τον τόπο μας.

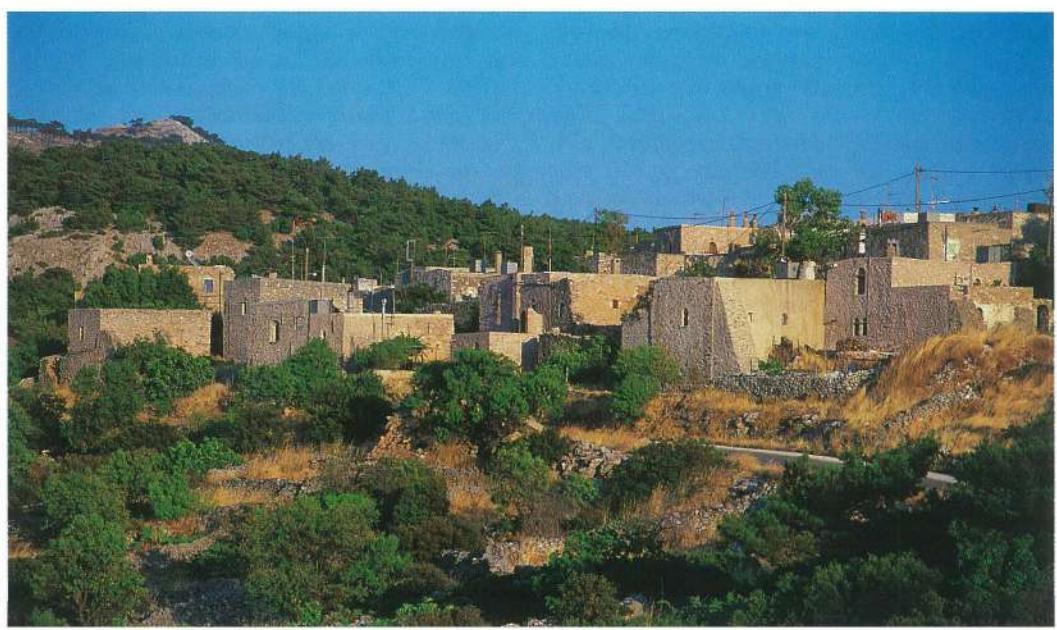
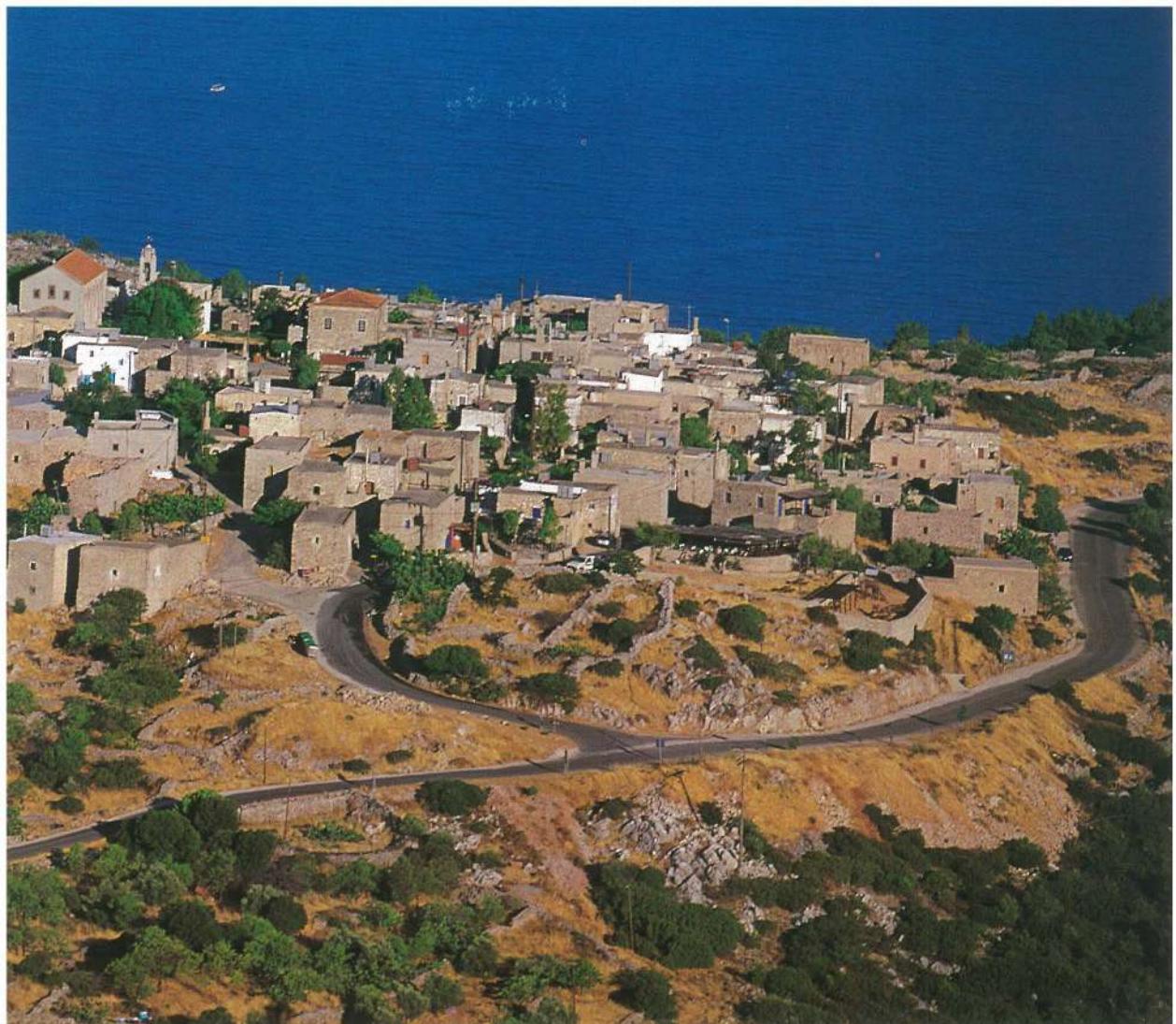
Σ' ένα λοιπόν απ' αυτά τα έξοχα παραδο-

ΦΩΤ. Θ. ΜΠΑΣΙΟΥΡΑΚΗΣ

Καθώς κατηφορίζουμε τον αυχένα, η ανατολική πλευρά των Αυγώνυμων προβάλλει πανοραμικά, ανάμεσα στα επλιόδεντρα και τον γαλάζιο ορίζοντα του Αιγαίου. Στο κάτω μέρος ο δρόμος διακλαδίζεται προς τον Ανάβατο, ενώ έξι από το χωριό συνεχίζει προς τα δυτικά παράπλια και γενικότερα την δυτική και βόρεια Χίο.

Το μεσαιωνικό χωριό των Αυγώνυμων χρονολογείται από τον 11ο αιώνα. Παρά τις όποιες σύγχρονες επεμβάσεις και παρεκκλίσεις, εξακολουθεί να διατηρεί τον παραδοσιακό αρχιτεκτονικό του χαρακτήρα.

Τα "Σπιτάκια" στα Αυγώνυμα είναι ένας αριθμός ξενώνων, που έχουν δημιουργηθεί με ανάπλαση παραδοσιακών οικημάτων. Η διαμονή σ' ένα τέτοιο χώρο είναι εξαιρετική από κάθε άποψη.
Συνδυασμός παραδοσιακών στοιχείων απλά και σύγχρονων ανέσεων εξασφαλίζουν στον επισκέπτη ευχάριστο περιβάλλον και υπηρεσίες υψηλής ποιότητας, χειμώνα-καλοκαίρι.
(Τηλ. 0271 42702, 20513-4)

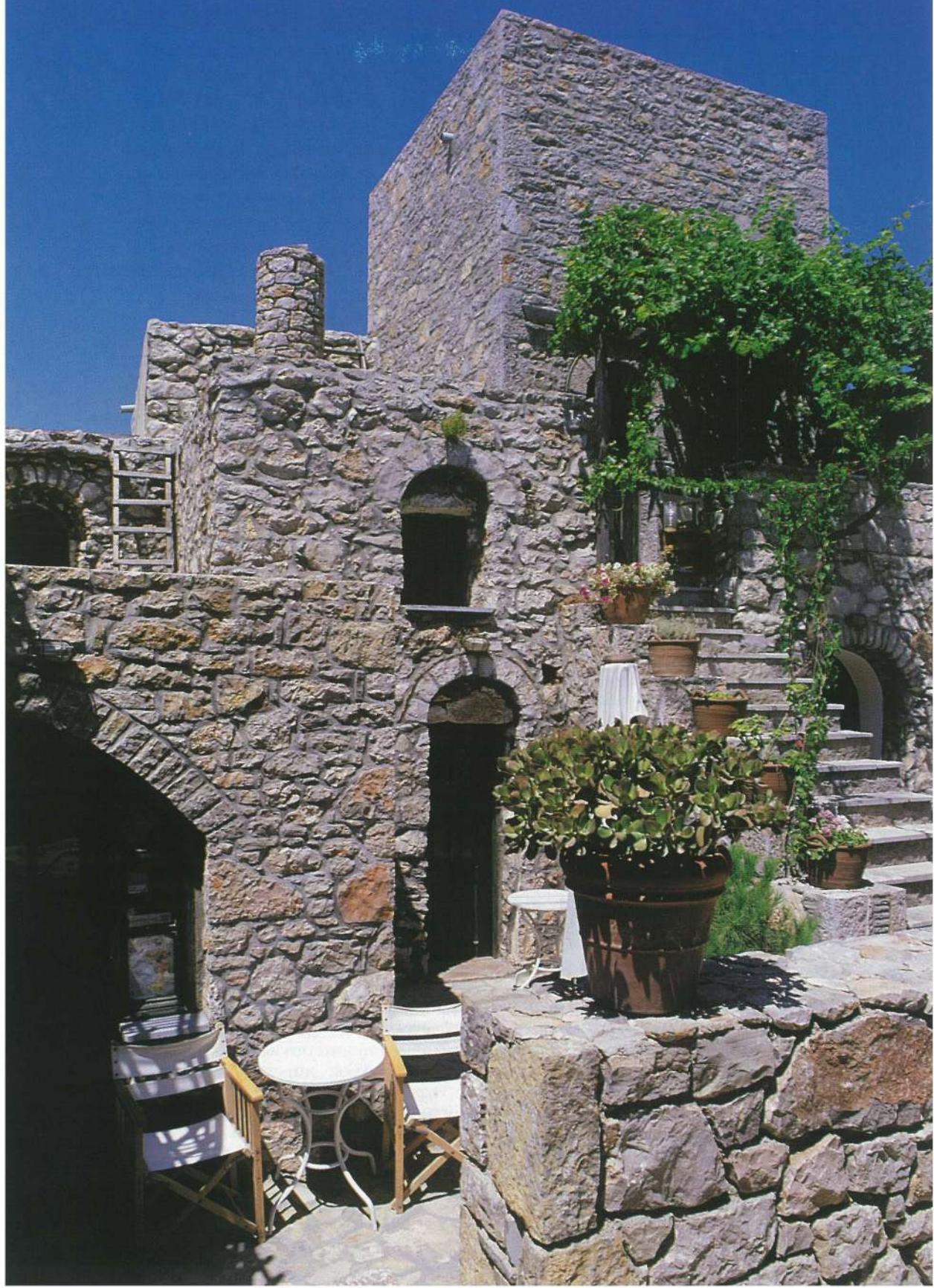

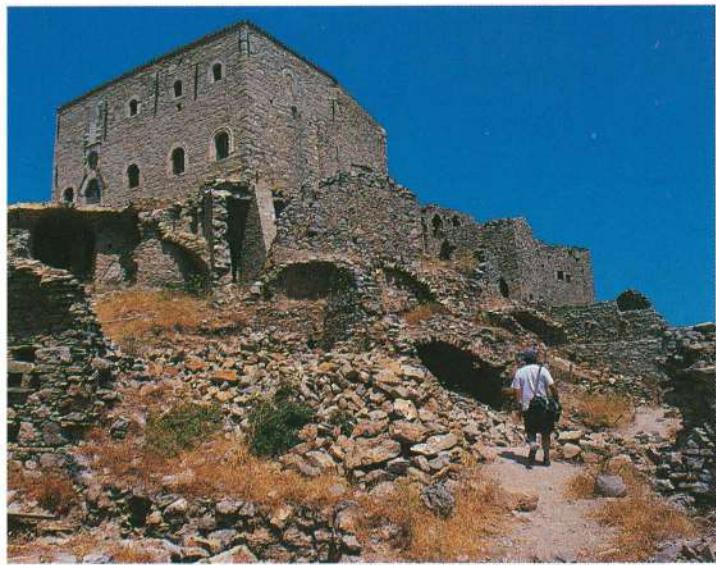
σιακά σπιτάκια - ξενώνες, που ανήκουν στο Δήμο Ομηρούπολης, θα έχουμε την εξαιρετική τύχη να διαμείνουμε τις επόμενες μέρες. Προέκταση της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας αυτών των όμορφων ξενώνων, είναι το ίδιο το χωριό, τα Αυγώνυμα. Με την πρώτη ματιά διαισθάνεται κανείς την μακραίωνα ιστορία, την μεγάλη διαδρομή αυτού του τόπου μέσα στο χρόνο. Η αίσθηση αυτής της ιστορικής συνέχειας πολύ λίγο έχει άλλωσθεί, παρ' όλες τις σύγχρονες οικιστικές αντιλήψεις, που έχουν εκδηλωθεί τα τελευταία χρόνια στα Αυγώνυμα. Οι οικιστικές αυτές αντιλήψεις διατηρούν τα βασικά στοιχεία του αρχιτεκτονικού χαρακτήρα των Αυγωνύμων, όπως το ορθογώνιο λιτό σχήμα, την απουσία στέγης, τα μικρά ανοίγματα, την λιθόδομη. Ένας προσεκτικός βέβαια-και όχι απαραίτητα αυστηρός - παρατηρητής, θα μπορούσε να επισημάνει αρκετές παρεκκλίσεις από τον παλιό τρόπο δόμησης των Αυγωνύμων, που αφορούν κυρίως τα είδη κάποιων αριμολογημάτων και λιθοδομών, που δεν έχουν την

καταγωγή τους στα Αυγώνυμα αλλά σε άλλες περιοχές της χώρας. Αν δώμας παραβλέψουμε και γιατί να μην το κάνουμε άλλωστε;- τις δύοις μικροατέλειες και ανθρώπινες παραλείψεις, θα καταλήξουμε ανεπιφύλακτα να πούμε, ότι τα Αυγώνυμα είναι ένας πανέμορφος οικισμός, που δεν προσβάλλει την αισθητική μας με ακαλαιόσθητες παρεμβάσεις ή εξόφθαλμες τάσεις νεοπλουτισμού. Είν' ένας τόπος προικισμένος με υπέροχο φυσικό περιβάλλον, με προνομιακή γειτνίαση με τον Ανάβατο και σε ελάχιστη απόσταση από την πρωτεύουσα της Χίου, την ξακουστή Νέα Μονή και τις θαυμάσιες δυτικές παραλίες.

ΣΤΟΝ ΙΕΡΟ ΧΩΡΟ ΤΟΥ ΑΝΑΒΑΤΟΥ

Αν και το παρελθόν μάς έχει πείσει για την συνέπεια του βιολογικού μας ρολογιού, δεν παραλείπουμε να βάλλουμε επικουριακά και το ξυπνητήρι, έτσι από επαγγελματική συνήθεια. Όλη τη νύχτα ο δροσερός αέρας

Η εκκλησία του Ταξιάρχη, σύμβολο και κορωνίδα του Ανάβατου, ορθώνεται στο ψηλότερο σημείο της Ακρόπολης. Με ισχυρότατη φρουριακή κατασκευή, έχει αντέξει με αξιοθαύμαστο τρόπο τις κακουχίες στους αιώνες, σε αντίθεση με τα γύρω κτίσματα, που κείτονται σε θλιβερούς σωρούς ερειπίων.

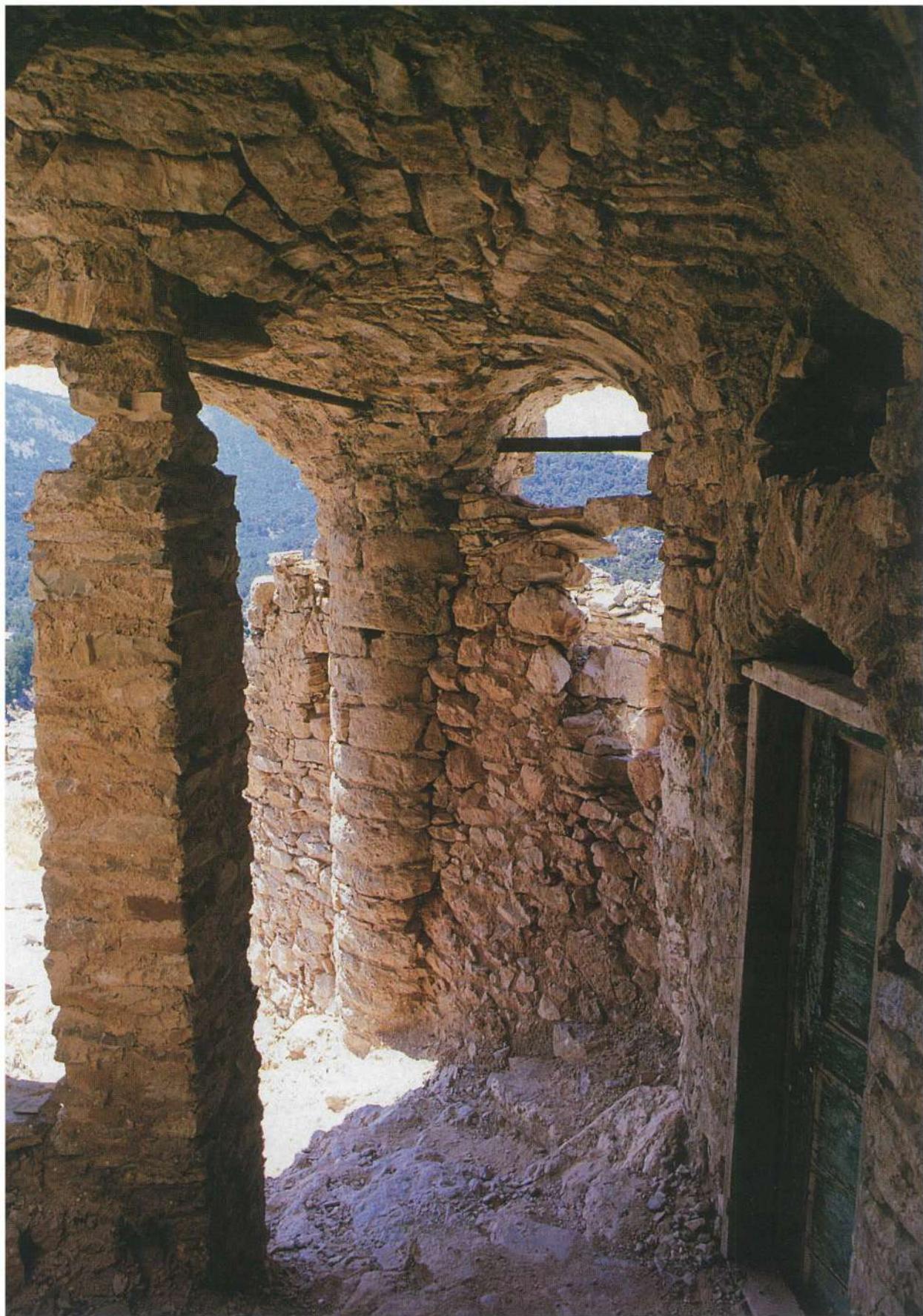
Οι πέτρινες αψίδες του Ανάβατου περιμένουν υπομονετικά την ώρα της αναστήλωσης και την ανάδειξη της αρχιτεκτονικής τους.

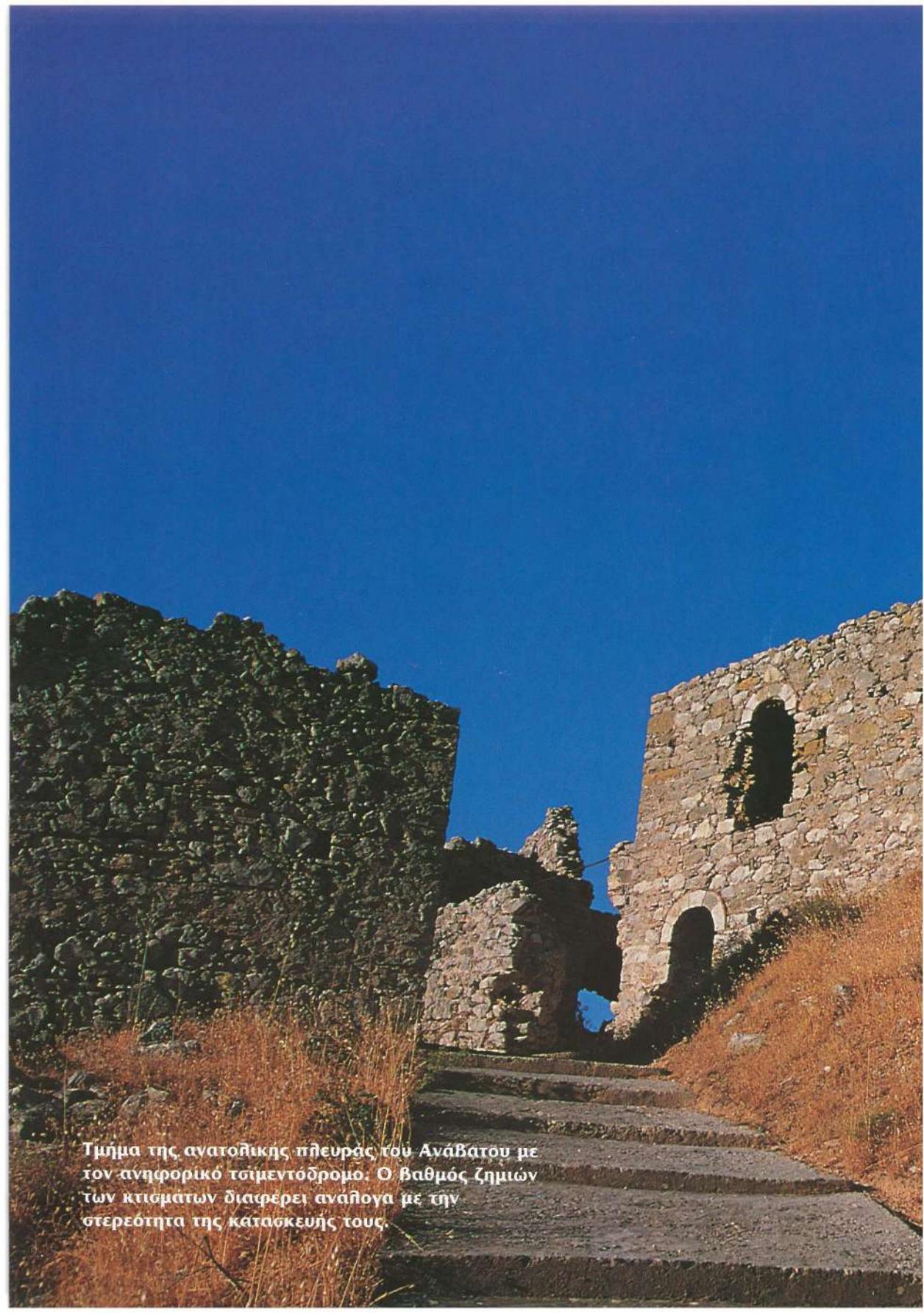
των Αυγωνύμων πηγαινοέρχεται ανεμπόδιστα μέσα στο δωμάτιο από τ' ανοιχτά παράθυρα, ο λιγόφωρος ύπνος είναι ελαφρύς και ξεκουραστικός, το ξυπνητήρι δεν προλαβαίνει να χτυπήσει.

Η μέρα μας ξεκινάει πολύ πρόν φέγγι, μ' έναν τρόπο άγνωστο για τον άνθρωπο της πόλης. Καθισμένοι στις χοντρές πελεκητές πέτρες του μπαλκονιού μας, δουνφάμε ηδονικά τον πρώτο και πιο επιθυμητό καφέ της μέρας. Γύρω μας η σιγαλιά των Αυγωνύμων και πάνω απ' τα κεφάλια μας τα τελευταία άστρα. Άδεια η λιθόστρωτη πλατεία του χωριού, χωρίς κόσμο και ζωή η ταβερνούλα, οι σκούροι όγκοι των σπιτιών διαγράφονται με ακόμη μεγαλύτερη λιτότητα στο μισοσκύπταδο. Λίγα λεπτά αργότερα, ο θόρυβος του αυτοκινήτου μας στα κοιμισμένα καλντερώμα, ακούγεται παράταιος, σχεδόν αποκουστικός. Σκοτεινή κι η διαδομή ως τον Ανάβατο, η φύση αργεί να ντυθεί ακόμα στα λαμπερά της χρώματα.

Έχει κάτι το μυστικιστικό και πολύ γοητευτικό αυτή η αποστολή. Πάμε να προλάβουμε τον Ανάβατο στο ξύπνημά του, τη στιγμή που οι πρώτες ακτίνες του ήλιου θα βγαίνουν πίσω από το βουνό και θα πέφτουν ψηλά, πάνω στα κάστρα του. Καθόμαστε κατάχαμα στην αντικρινή πλαγιά και περιμένουμε. Είναι μοναδική αυτή η αμεσότητα της επαφής με το χώμα, η απόλυτη γαλήνη, ακόμα κι αυτή η πρωινή ψύχρα του βουνού στα κοριμιά μας.

Η διαδικασία της ανατολής δεν αργεί να ξεκινήσει μ' όλες αυτές τις τόσο γνωστές, μα πάντα τόσο γοητευτικές χρωματικές διαβαθμίσεις στον ουρανό θόλο. Οι πρώτες ακτίνες, σαν μια λεπτή φωτεινή δέσμη, σημαδεύουν ακριβώς απέναντί μας, τις ψηλότερες κορυφές των βουνών πίσω από τον Ανάβατο. Αμέσως μετά φωτίζουν τα πιο ψηλά σημεία του κάστρου. Παρακολουθούμε γοητευμένοι τον τεράστιο σκοτεινό όγκο του βράχου, κάθε στιγμή να κατακτιέται από το φως όλο και περισσότερο. Είναι μια κατάκτηση ειρηνική, σε λίγα λεπτά το φως επικρατεί καθολικά πάνω στο σκοτάδι. Ο Ανάβατος αποκτάει όγκο και υπόσταση, η θρυλική Καστροπόλιτεία αστράφτει απέναντί μας σαγηνευτικά κάτω απ' το πρώτο χρυσοκόκκινο φως του ήλιου. Είν' ένα θέαμα μοναδικό, δεν νομίζω πως κάποια άλλη ώρα της ημέρας μπορεί ο Ανάβατος να παρουσιάζει ωραιότερη εικόνα. Κατηφορίζουμε βιαστικά από την πλαγιά, ο ιερός χώρος του Ανάβατου είν' εκεί απέναντί μας, λουσμένος σ' αυτό το εξαισιό φως, που δεν θα κρατήσει για πολύ, γοήγορα θα δώσει τη θέση του στο σκληρό φως της μέρας. Αφήνουμε το αυτοκίνητο στην ερημική πλατεία μπροστά στο καφενεδάκι και ξεκινάμε. Προβάλλει και πάλι μπροστά μας ο αντηφορικός τσιμεντόδρομος, μα πόσο διαφορετικός, πόσο φιλικός μάς φαίνεται σήμερα! Είν' ένας δρομόσκος, που βήμα-βήμα, μας φέρνει όλο και πιο κοντά στην ιστορία, στις περιπέτειες και στα δεινά της έρημης

Τμήμα της ανατολικής πλευράς του Ανάβατου με τον ανηφορικό τσίμεντόδρομο. Ο βαθμός ζημιών των κτισμάτων διατρέπει ανάλογα με την στερεότητα της κατασκευής τους.

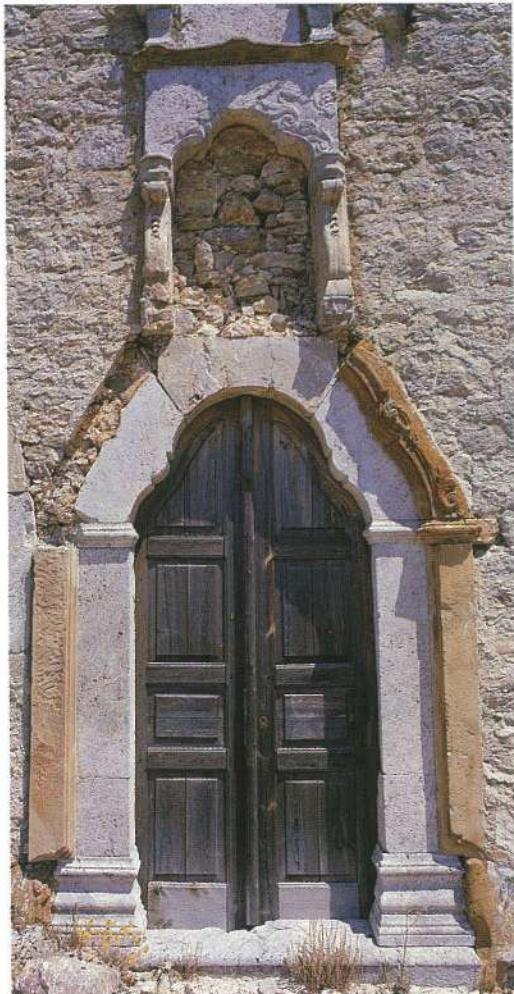

Ο ναΐσκος του Αη-Γιώργη είναι το μόνο μνημείο του Ανάβατου που σώζεται σε καλή κατάσταση και διατηρεί σχεδόν ακέραιες τις περίφημες τοιχογραφίες του, έργα του 16ου αιώνα. Σε μια από αυτές, πάνω από την Αγία Τράπεζα εικονίζεται ο Χριστός σαν μέγας Αρχιερέας, με ασύγκριτη έκφραση στο πρόσωπό του.

πολιτείας. Περνάει μέσ' από σοκάκια στενά, πέτρινες αψίδες, χαμηλά ανοίγματα, που κάποτε χρησιμοποιούνταν για πόρτες και τώρα χάσκουν θλιβερά. Αφήνει δεξιά κι αριστερά του μικρά τοξωτά παράθυρα, έρημα πια, χωρίς τις σιδεριές και τα παντζούρια τους. Πιο πάνω ο δρομίσκος συναντάει ερείπια και χαλάσματα, σωρούς από ξερολιθιές και χτίσματα, που μόλις μπορούν και υψώνονται μερικά μέτρα πάνω από το έδαφος. Περνάει δύμας και δίπλα από μερικά χτίσματα ολόρθια, με τοίχους χοντρούς από σιδερόπετρα, σωστούς πύργους, που αιώνες τώρα κρατάνε στηνή την κορμοστασιά τους ενάντια στους επιδρομείς, στους σεισμούς και στο χρόνο. Είν' αυτά ακριβώς τα χτίσματα, που κρατάνε ψηλά την περηφάνεια του Ανάβατου, που φανερώνουν ακόμα και στον πιο δύσπιστο την παλιά αρχοντιά και τη δύναμη του τόπου. Τα στιβαρά αυτά πυργόσπιτα, που δεν έχουν θεμέλια αλλά είναι

σφιχτά ριζωμένα πάνω στο βράχο, μιας μεταφέρουν μια πνοή αισιοδοξίας, μιας δείχνουν μέσα απ' αυτή την εικόνα του γενικού χαλασμού, ποια μελλοντική μορφή του Ανάβατου μπορεί να ξεπηδήσει. Τα ίδια αισιοδοξα μηνύματα μάς μεταδίδουν και οι αναρριθμήτες, προσεκτικά στοιβασμένες πέτρες, οι σάκκοι με άμμο και χαλίκι, οι σωροί ξυλείας και όλα αυτά τα κατάσπαρτα οικοδομικά υλικά, που είναι απαραίτητα για να ξανασταθούν τα ερείπια στα πόδια τους. Ήταν φοβερός ο σεισμός του 1881 που έπληξε τον Ανάβατο. Σείστηκε συθέμελα ο πελώριος βράχος και τα πιο πολλά του σπίτια σωριάστηκαν σε ερείπια. Οι λιγοστοί κάτοικοι που είχαν απομείνει μετά τις σφαγές των Τούρκων του 1822, δεν το άντεξαν αυτό το χτύπημα. Οι σκληροτράχηλοι ερημίτες του Ανάβατου, που δεν φοβήθηκαν τις επιδρομές των πειρατών και τις σφαγές των Τούρκων, λύγισαν κάτω από το σκληρό και απρόσμενο

χτύπημα της φύσης. Αυτό το χτύπημα ενήργησε σαν καταλύτης στην πορεία του Ανάβατου. Ο τόπος ερήμωσε, τα ερείπια εγκαταλείφθηκαν στη θέση τους, ποτέ πια δεν ξανάγιναν κατοικίες. Ακόμα κι οι εκκλησίες μαρδάζωσαν, πέσαν οι τοίχοι, καταστράφηκαν οι εικόνες, δεν ξαναλειτούργησε παπάς. Σε μια τέτοια εκκλησία -φάντασμα μας φέρονταν τα βήματά μας, καθώς περνάμε την πύλη της Ακρόπολης. Είναι η Εκκλησία της Παναγίας, που κάποτε πρέπει να ήταν από τα πιο οξιδόλιγα κτίσματα της Ακρόπολης. Οι ελάχιστοι τοίχοι που έχουν απομείνει δρόθιοι φανερώνουν την ύπαρξη μιας δίκοροφης αψιδωτής στέγης. Περιδιαβάζουμε μέσα στα χαλάσματα και προσπαθούμε να φαντασθούμε την εκκλησία στα χρόνια της δόξας της. Να όμως που έχουμε φθάσει στο ψηλότερο

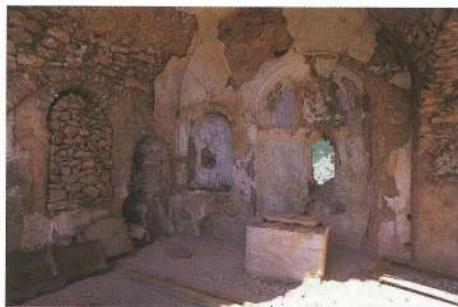
Η επιβλητική είσοδος της εκκλησίας του Ταξιάρχη στο υψηλότερο σημείο της Ακρόπολης του Ανάβατου. Στο επάνω τρίμητρα της εισόδου διακρίνεται το σημείο, από όπου έχει αφαιρεθεί η μαρμάρινη πλάκα με την παράσταση του Ταξιάρχη.

Ένα χρόνο μετά τον καταστροφικό σεισμό του 1881, δημιουργήθηκε η μαρμάρινη πλάκα του Ταξιάρχη (1882), η οποία εγκαταστάθηκε στο υπέρθυρο της νέας εκκλησίας του Ταξιάρχη, στην πλατεία του Ανάβατου.

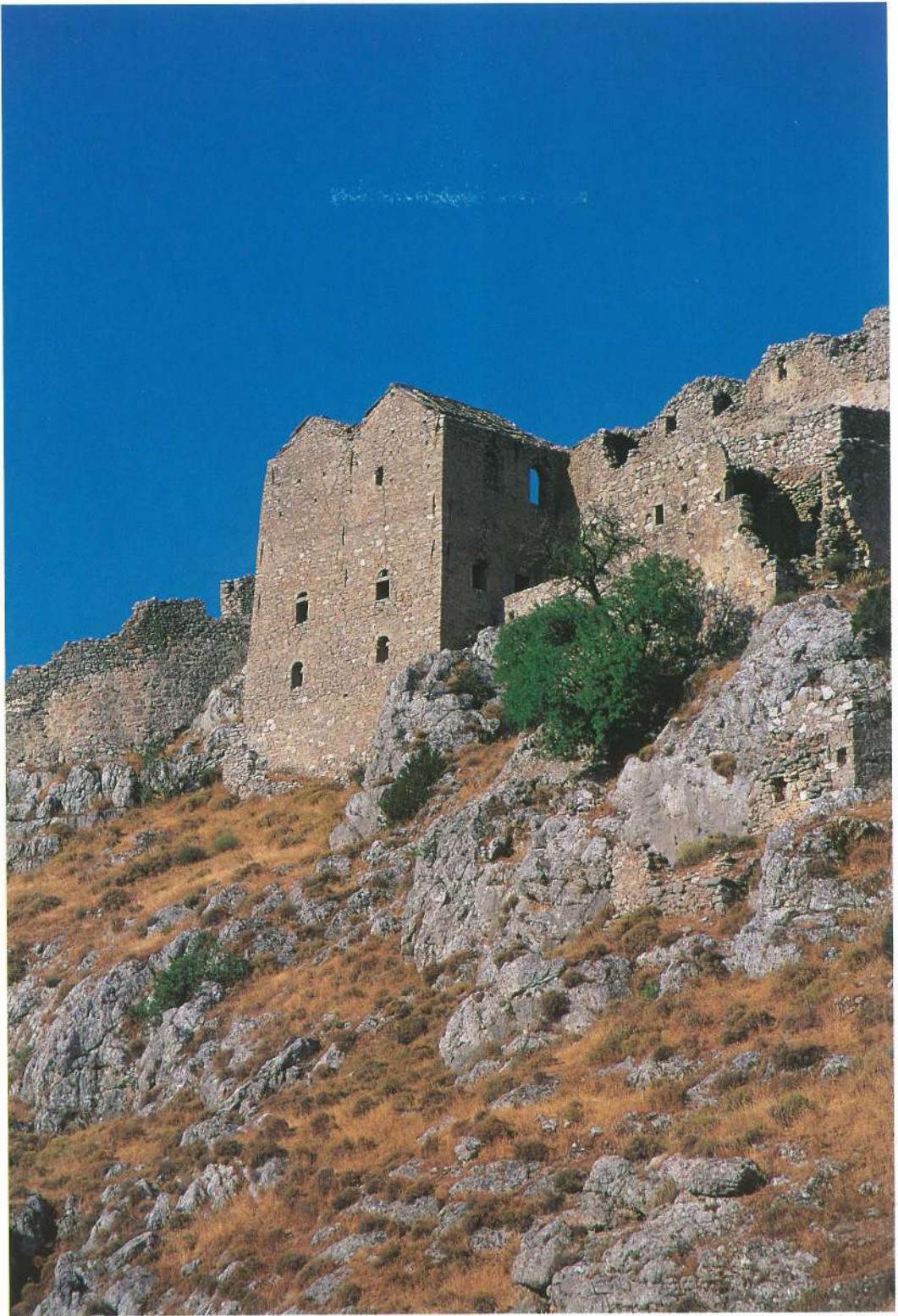

Η περίφημη εκκλησία της Παναγίας μέσα στην Ακρόπολη, αφού πυρπολήθηκε από τους Τούρκους το 1822, καταστράφηκε σε μεγάλο βαθμό από τον σεισμό του 1881. Είναι δίκλιτη με αντίστοιχες καμαρωτές στέγες και εσωτερικές διαστάσεις 12 μ. μήκος, 8.30μ. πλάτος και 4 μ. ύψος. Η εκκλησία είναι το επιστέγασμα του περίφημου "τριώροφου", με το Λιτρουθειό στον πρώτο και το Διδακτήριο με την Δεξαμενή στον δεύτερο όροφο.

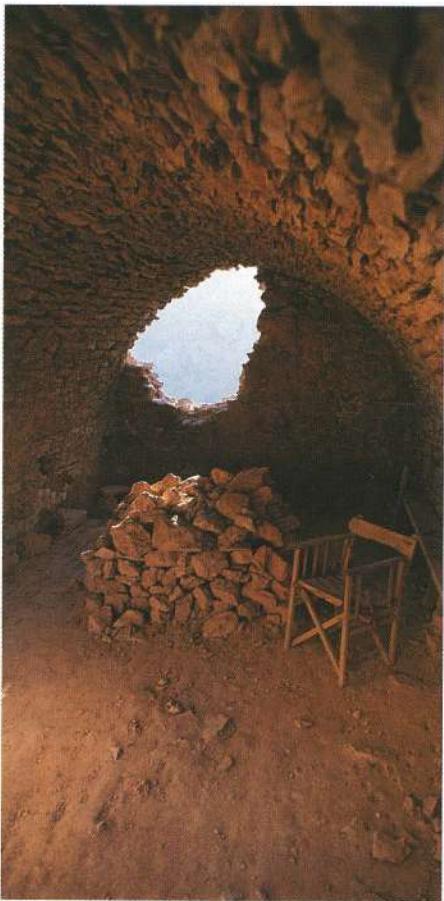
σημείο της Ακρόπολης, στην Έκκλησία του Ταξιάρχη. Γράφει ο Α. Αξιωτάκης στο βιβλίο του: "Αφού προσπεράσεις την Παναγιά, βήματα λιγοστά στα βορειοδυτικά της σε φέρονταν στα ερείπια του Ταξιάρχη. Είναι το μόνο κτίσμα που από μακριά σελαγίζει περήφανα ανάμεσα στη μυστηριακή γαλήνη της αέρινης νεκρούπολης. Μπερδεύεσαι μέσα στα χαλάσματα να βρεις που είναι η είσοδος για να περάσεις. Αδέσποτα σπασμένα κεφαλόσκαλα, τα τελευταία απομεινάρια της παλιάς πέτρινης σκάλας, που οδηγούσε από τα νοτινά στην κεντρική πύλη της Εκκλησιάς,

σ' αναγκάζουν να λοξιδρομήσεις στην πρώτη ισόγεια αψιδωτή βόλτα, που σήμερα παίζει και τον ρόλο της κύριας εισόδου. Από τη βόλτα τούτη κρεμόταν η καμπάνα του Ταξιάρχη. Προχωράς πάνω στα γκρεμίσματα και φθάνεις στο εσωτερικό της εκκλησιάς. Το σύνολό της παρουσιάζει τη δραματική όψη της τέλειας εγκατάλειψης. Είναι δίκλιτη, με δύο στέγες που σχηματίζουν ημιθόλια κομψά. Δύο πέτρινες, γεροδεμένες κολώνες με σιδερένια κυκλικά στεφάνια στα πλευρά ξεκινούν από το δάπεδο κι από κει όπου η Εκκλησιά χωρίζεται στα δύο, έρχονται

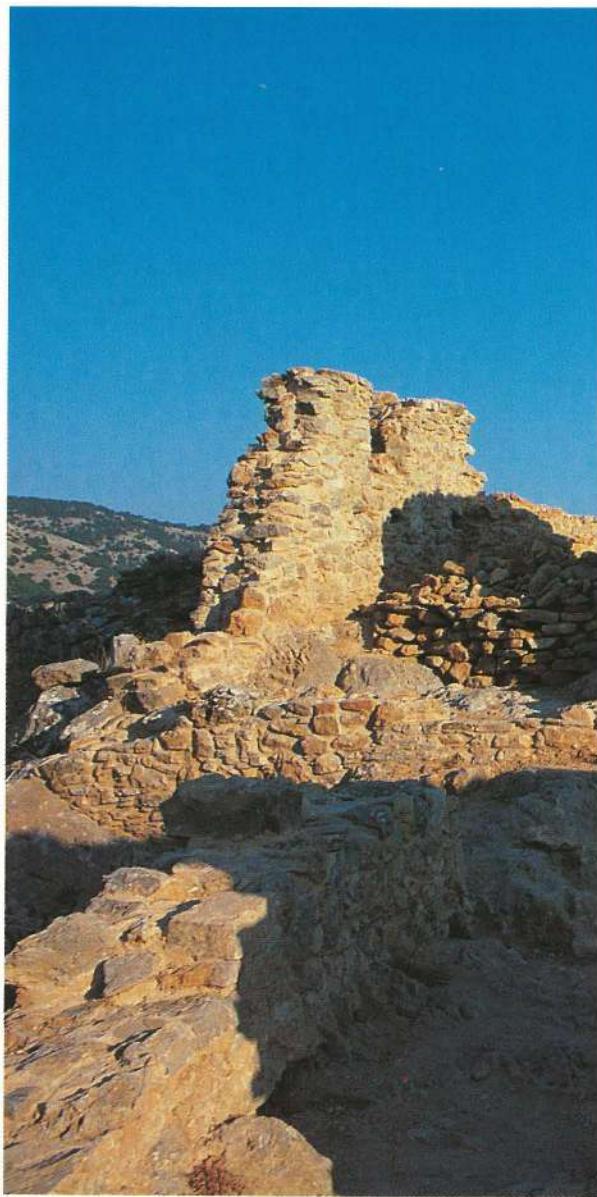

ΑΝΑΒΑΤΟΣ, Η ΚΑΣΤΡΟΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

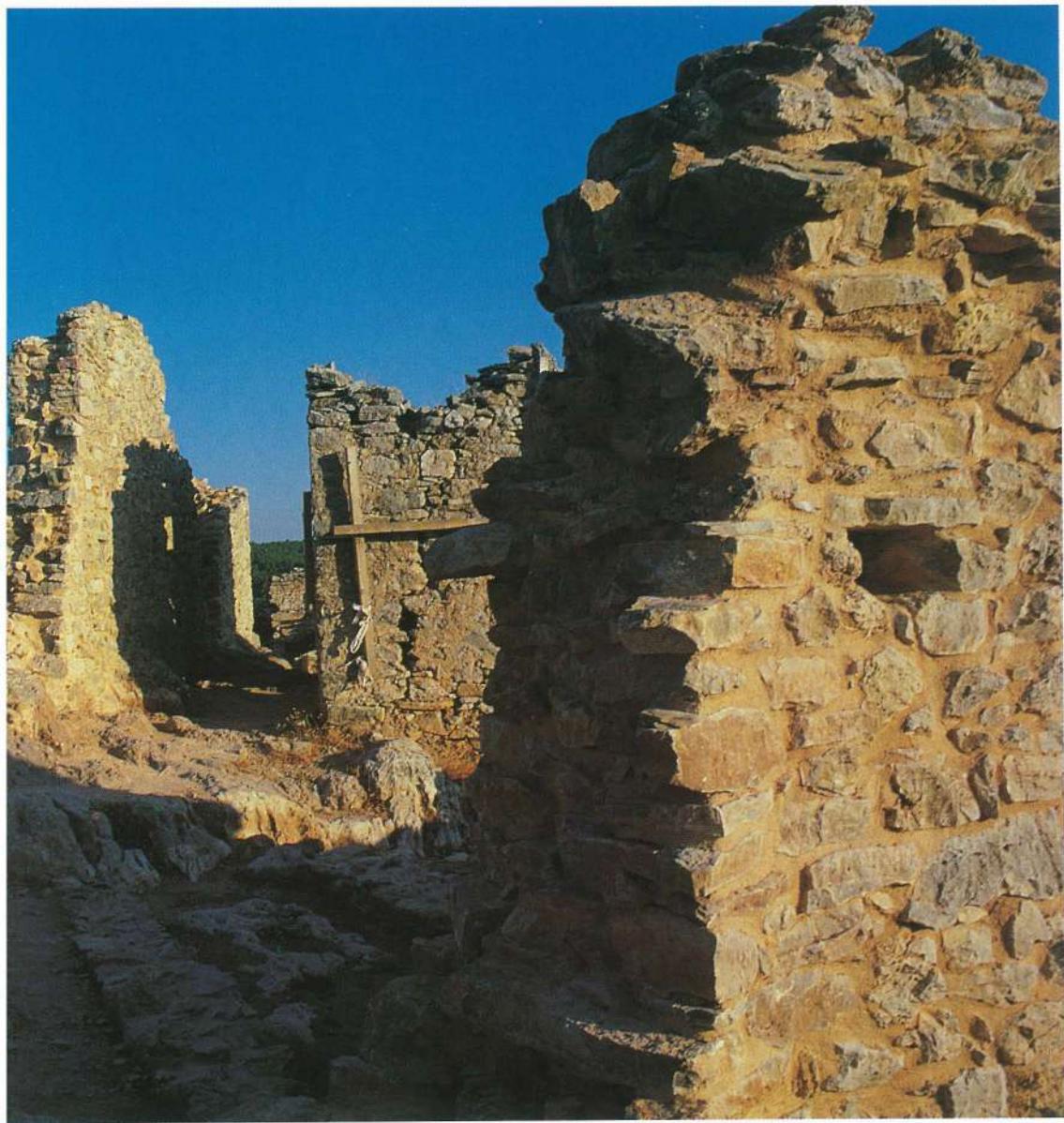

Μία από τις θαυμάσιες αψίδες του Ανάβατου. Ο σωρός των πλίθων στο δάπεδο θα χρησιμοποιηθεί για την ανάπλαση του χώρου σύμφωνα με τα παραδοσιακά οικιστικά πρότυπα.

Ο χώρος της Ακρόπολης και κυρίως το ανώτερο τμήμα της, έχουν υποστεί τη μεγαλύτερη φθορά, τόσο από τους κατακτητές, όσο και από τους σεισμούς. Εάν και εφ' όσον περατωθούν οι εργασίες αποκαταστάσεως είναι βέβαιο, ότι ο συνοπλικός χώρος θα αποκτήσει μια εξαιρετική μεγαλοπρέπεια.

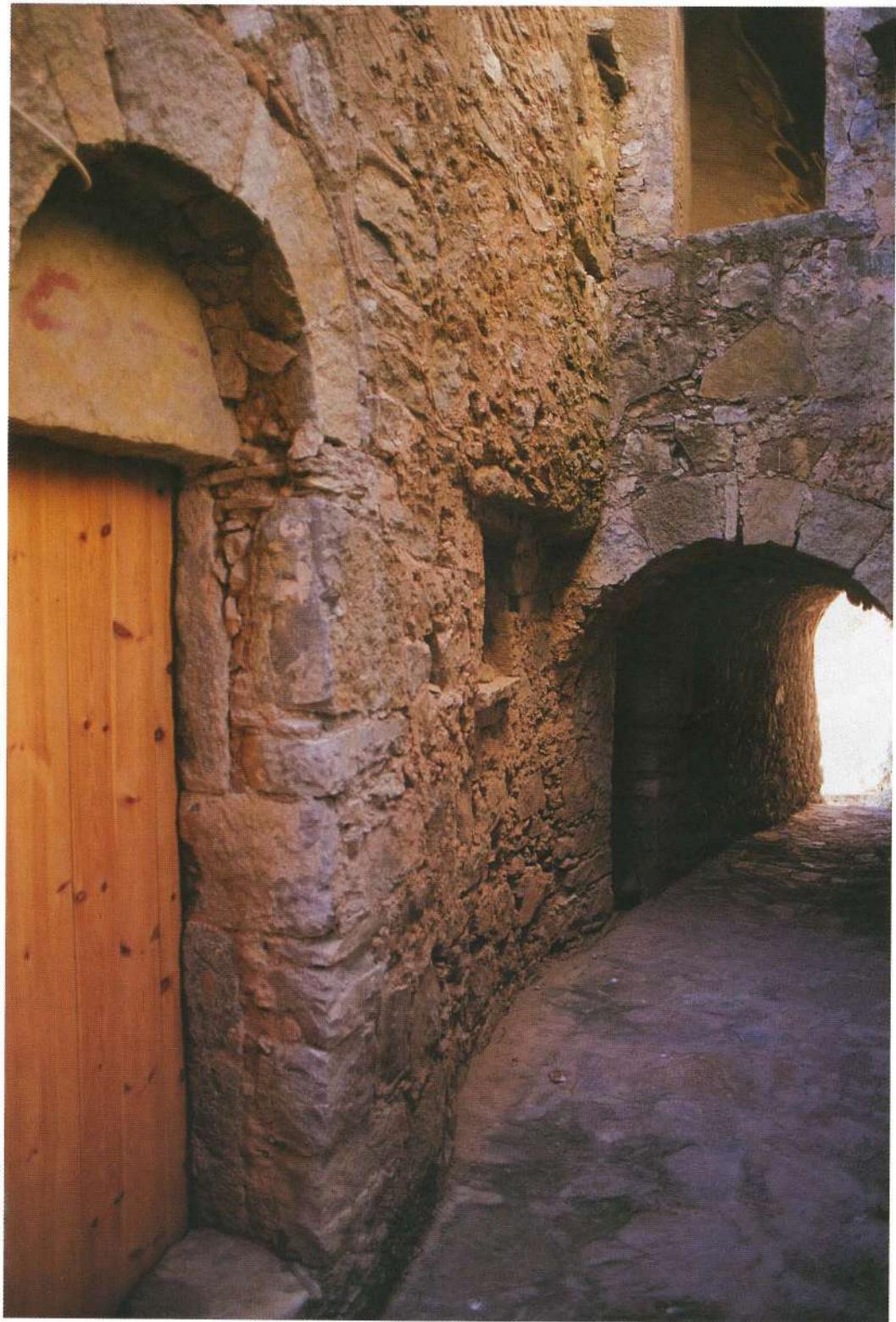
και χουφτιάζουν σφιχτά τις οροφές για να τις συγκρατήσουν και να τις προστατέψουν. Στους βιορεινούς τοίχους του Ταξιάρχη σώζονται ασυνήθιστα συστήματα από τόξα και καμάρες, που χρησιμεύουν σαν νευρώσεις στηριγμάτων. Αντίθετα όλη η νοτινή πλευρά της εκκλησιάς στολίζεται με δύο παράλληλες σειρές από παράθυρα, που στέλλουν πλούσιο το φως από ψηλά. Σε τούτη τη μεριά υπάρχει η κεντρική είσοδος της Εκκλησιάς, που ήταν στεφανωμένη στην

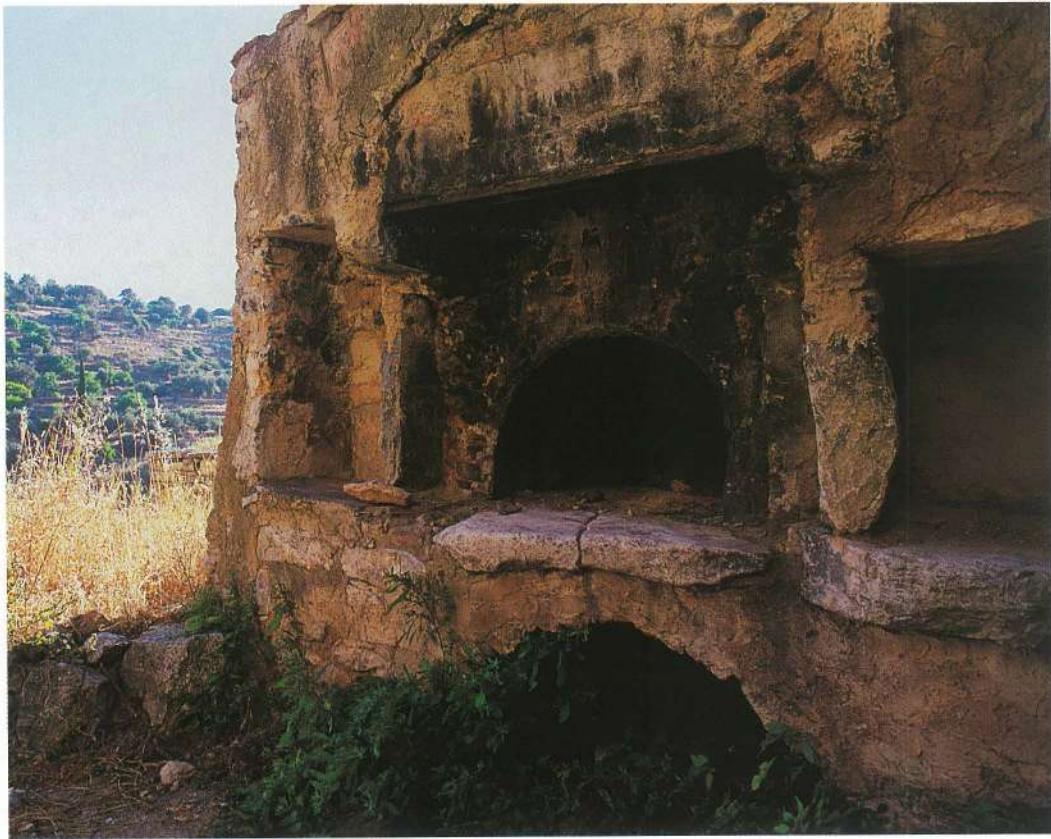

κορφή με τη σκαλιστή μαρμάρινη παράσταση του Ταξιάρχη. Η κορνίζα της εισόδου στολίζεται με καλοδουλεμένες πέτρες και μάρμαρο με διαφορετικούς χρωματισμούς, που σε εντυπωσιάζουν δυνατά. Η παράσταση όμως του Αρχάγγελου έχει μεταφερθεί στην εκκλησιά του Ταξιάρχη του σημερινού χωριού και στολίζει το υπέρθυρο της κύριας εισόδου του".

Περνώντας μέσα από τους θόλους και τις σημερινές αντιστηρίζεις της εκκλησιάς,

φθάνουμε γρήγορα στο φως, στο υψηλότερο σημείο του Κάστρου. Η θέα είναι εντυπωσιακή προς όλες τις διευθύνσεις, τα υπολεύμματα του παλιού τείχους είναι ορατά παντού. Στα δυτικά και στα νότια χάσκουν βάραθρα φοβερά, αδύνατον να πλησιάσεις. Από τούτες τις πλευρές το Κάστρο του Ανάβατου είναι θεωρητικά και πρακτικά απορρόφητο. Μεταφέρουμε την γλαφυρή περιγραφή του τείχους του Ανάβατου, από το βιβλίο του Ανδρέα Αξιωτάκη.

60 χρόνια πριν, άναψε για τελευταία φορά, ο φούρνος στον Ανάβατο. Στα μικρά χωριά δεν υπήρχαν επαγγελματικοί φούρνοι. Οι νοικοκυρές αφού ζύμωναν μια φορά την εβδομάδα ή το δεκαπενθήμερο, ανάλογα με τα στόματα της οικογένειας, έψηναν τα ψωμιά τους σε φούρνους που ήταν ιδιωτικοί, απλά εξυπηρετούσαν γειτόνισσες, συγγένισσες και χωριανές, που δεν είχαν δικό τους φούρνο. Οι φούρνοι πλειουργούσαν δύο και τρεις μέρες συνέχεια σε περιόδους εορτών γιατί, εκτός από τα ψωμιά και τις πίτες, έπρεπε να ψηθούν και τα γλυκίσματα. Δεν είναι δύσκολο να φαντασθούμε την ιδιαίτερη ατμόσφαιρα που δημιουργούσαν όλες οι ετοιμασίες για το άναμμα του φούρνου, τις φωνές, την κάπνα, τις μυρωδιές, που μετέτρεπαν το χώρο αυτό σε πόλο κοινωνικών επαφών, κάτι αντίστοιχο με το ανδρικό καφενείο. ("Ο κύκλος που έκπεισε")

«Μια πρωτοτυπία που ξεχωρίζει και σπανίζει μέσα στα κάστρα και τα οχυρά του νησιού μα και του πλατύτερου Ελλαδικού χώρου είναι ο καστρούργος του Ανάβατου. Η φύση κι ο τεχνίτης δούλεψαν μαζί, τόσο στενά, που δεν μπορείς καλά-καλά να ξεχωρίσεις που τελειώνει η δουλειά του ενός και που αρχίζει του άλλου. Ο απροσέλαστος βράχος είναι κάστρο φυσικό, ικανό να εκμηδενίσει και τις πιο δυνατές ανθρώπινες οχυρώσεις. Τις

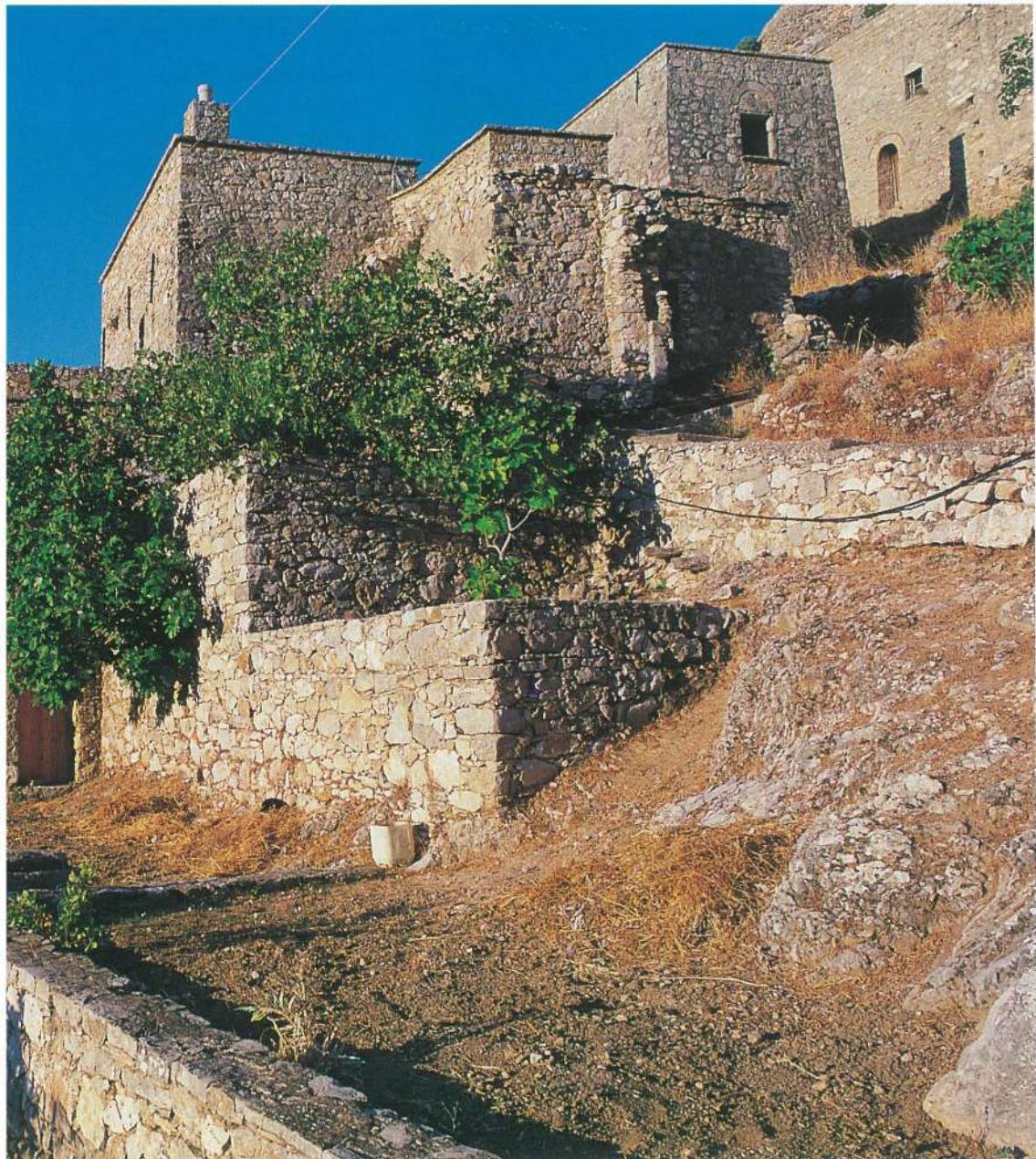
αμυντικές όμως ατέλειες της φύσης ήρθε και συμπλήρωσε το ανθρώπινο χέρι. Έτσι πάνω στο φρύδι του βράχου, όπου ήταν δυνατό, κτίσθηκε τείχος κυκλικό, που σχεδόν σ' όλη του τη στεφάνη είναι κτισμένα και σπίτια, κολλητά το ένα με το άλλο, με ψηλούς εξωτερικούς τοίχους. Τα σπίτια αυτά μαζί με το τείχος αποτελούν την οχυρωματική περίμετρο του κάστρου. Αυτό ακριβώς είναι και το χαρακτηριστικό μα και ιδιόμορφο

Κάποιες από τις παλιές οικίες του Ανάβατου που ανήκαν σε ιδιώτες, έχουν αποκατασταθεί και χρησιμοποιούνται περιστασιακά ως κατοικίες. Υπάρχει ήδη σε εξέλιξη ένα ευρύτατο πρόγραμμα "Αποκατάστασης και Ανάδειξης του Ανάβατου" με συγκεκριμένες προτάσεις, που τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Πολιτισμού. Σύμφωνα μ' αυτές τις προτάσεις, που προβλέπεται να υλοποιηθούν το 2001, προτεραιότητα θα δοθεί στην διάσωση των ερειπίων και στην άρση της επικινδυνότητάς τους. Θα επακολουθήσουν αναστηλώσεις και αποκατάσταση κτιρίων και εκκλησιών με στόχο την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς. Θα δημιουργηθούν έργα υποδομής, που θεωρούνται απαραίτητα για την καλύτερη εξυπηρέτηση των τουριστών, παράλληλα όμως θα καθοριστούν ζώνες προστασίας, ώστε ο οικισμός να διατηρήσει αναπλοίωτη την φυσιογνωμία και την αξία του.

γνώρισμα τούτου του τείχους, ότι δεν είναι ένα ιδιαίτερο κτίσμα με πυλώνες, πύργους και επάλξεις αλλά βράχος, που πάνω του υψώθηκαν σπίτια γεροκτισμένα και τείχη πλατειά, σφιχταγκαλιάστηκαν και τα δυο και έφτιαξαν το κάστρο. Εδώ όλα είναι χτισμένα πέρα για πέρα με σιδερόπετρα, όπως και τα άλλα χτίσματα της Ακρόπολης.

Η δομή του τείχους φαίνεται αρκετά μελετημένη, τουλάχιστον σ' εκείνα τα σημεία που δεν έχουν επηρεασθεί από το χρόνο. Το ύψος του δεν είναι το ίδιο σ' όλο το μάκρος της περιμέτρου, γιατί είν' ακανόνιστη η επιφάνεια του βράχινου όγκου, που πάνω του πυργώθηκε. Στ' ανατολικά το ύψος φθάνει και τα 10 μέτρα. Στα δυτικά, που το βουνό

κορημνίζεται απότομα και κατακόρυφα στην άγρια χαράδρα κι αποτελεί μόνο του απάτητο φυσικό οχυρό, δεν κτίσθηκε τείχος. Διατηρούνται μόνο ίχνη κάποιου κτίσματος σε τούτο το σημείο, που ίσως χρησιμοποιήθηκε σαν έπαλξη στο βορεινότατο άκρο, γι' αυτούς που απόκρουσαν από εδώ τις επιθέσεις του εχθρού στο απέναντι βουνό, το Αμόνι. Η ξώνη

που κυκλικά προστατεύει τους αμυνόμενους μέσα από την Ακρόπολη και σχηματίζεται με μια μικρή ανύψωση του τείχους, σώζεται σήμερα σε ύψος 0.50 ως 1 μέτρο. Το πάχος του τείχους στη στεφάνη του είναι 0.60 ως 1 μέτρο. Στον τόπο όμως της μοναδικής του πύλης, που σήμερα άσπλαχνα βρίσκεται ερειπωμένη στη νοτινή πλευρά, το τείχος

**Πρωΐ-πρωΐ ο κυρ
Αργύρης άναψε τις
φουρούδες του και
ξεκίνησε να βράζει
κουκιά στη σιγανή
φωτιά των ξύλων. Σε
μερικές ώρες ήταν ένα
θαυμάσιο φαγητό με
σάλτσα, που είχαμε την
τύχη να δοκιμάσουμε στο
καφενεδάκι του στον
Ανάβατο.**

ογκώνεται και φθάνει μέχρι τα δύο μέτρα. Από δω είναι η μόνη είσοδος του κάστρου. Στο μεσαίωνα την πύλη τούτη έκλεινε βαρειά σιδερόπορτα. Ακριβώς αριστερά της βρίσκεται ένα άνοιγμα στρογγυλό με διάμετρο 0.85 του μέτρου. Τώρα είναι φραγμένο με πέτρες και ξερόκλαδα. Από δω κατά την παράδοση, προδόθηκε το κάστρο.

Το τείχος τούτο, φροντισμένο στην ανθρωπινή και φυσική του οχύρωση, ήταν στον μεσαίωνα με τις πειρατικές επιδρομές, από τα καλύτερα φυσικά καταφύγια του νησιού. Στην εποχή των Γενοβέζων (1356 μ.Χ.) το Κάστρο του Ανάβατου είχε πλούσια οχύρωση, μέχρι που διέθετε και πυροβόλα ακόμη. Σήμερα το τείχος αφημένο στον πανδαμάτορα χρόνου τα χτυπήματα, στα πιο πολλά σημεία του καταρρέει και μόνον οι μικροί βουνίσιοι θάμνοι με το θυμάρι του τόπου και την ιστορική αγρελιά στα νοτιοδυτικά του-μοναδικοί σύντροφοι στην ατέλειωτη μοναξιά- προσπαθούν να συγκρατήσουν τις πέτρες και τα χώματα στο άχαρο κατρακύλισμά τους".

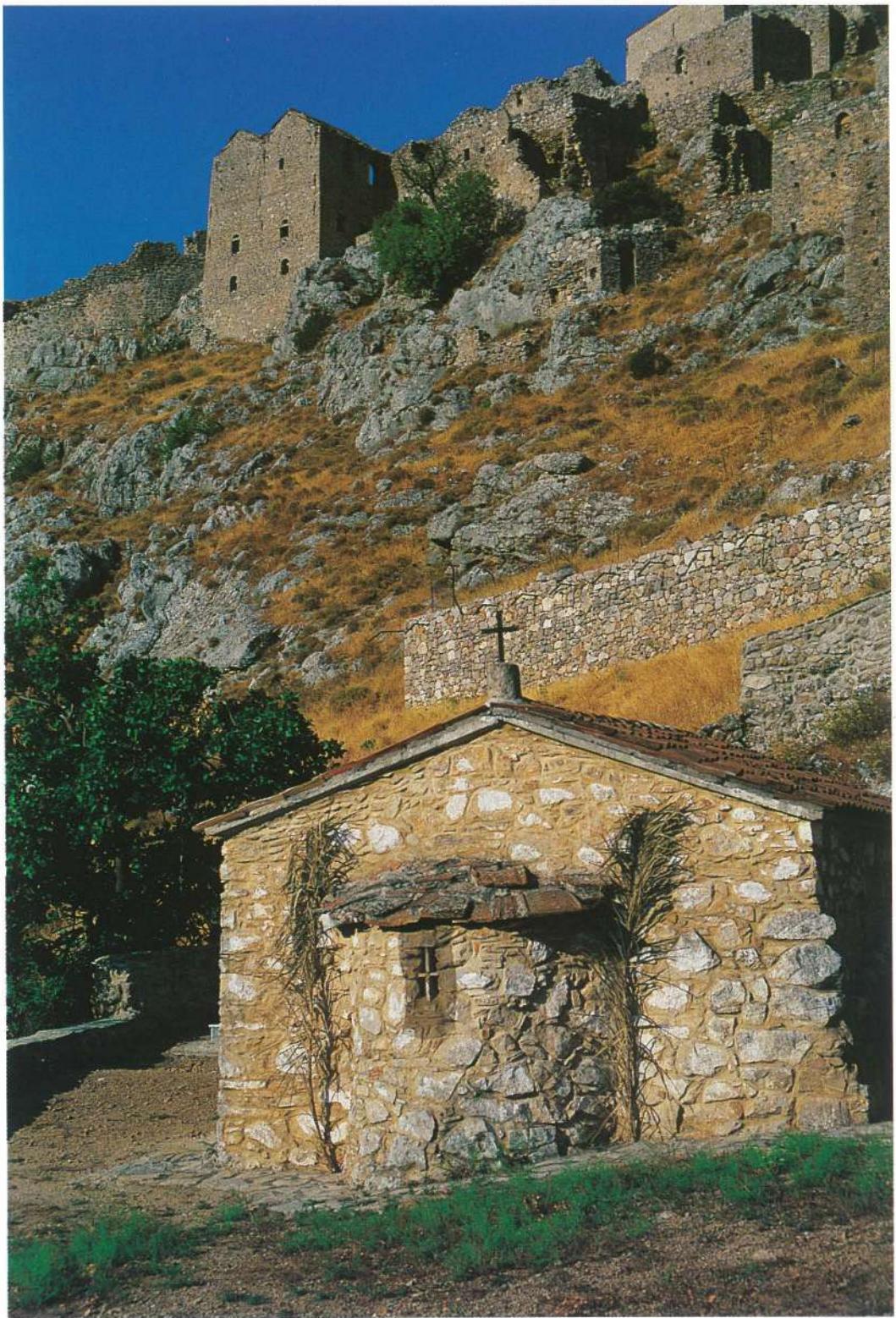
Δεν θα θεωρούσαμε ολοκληρωμένη την αναφορά μας στο τείχος του Ανάβατου, αν δεν εξιστορούσαμε, πολύ συνοπτικά, τα δραματικά γεγονότα του Απριλίου του 1822, που οδήγησαν στην πτώση και την καταστροφή της περήφανης Καστροπολιτείας. Ήδη από την Μ. Πέμπτη η πεδινή Χίος είχε παραδοθεί στις σφαγές και λεηλασίες των Τούρκων. Μέσα στον Ανάβατο είχαν απομείνει μόνον 56 οπλισμένοι άντρες και 1000 περίπου γυναικόπαιδα και γέροι.

Γράφει ο Α. Αξιωτάκης: "Έημερώνει το Πάσχα, η γιορτή της Λύτρωσης. Για τους αδούλωτους δύμως πολιορκημένους η Ανάσταση

φαίνεται νάναι ακόμη μακριά, ίσως να μην έλθει και καθόλου. Γι' αυτό και αποφασίζουν να τη γιορτάσουν με το μοναδικό βόδι, που ξεχωρίζει ανάμεσα στα ζωντανά τους. Το σφαξαν, νέρωσαν το μπρούσκο ιρασί που χε απομείνει στα χωριάτικα ασκιά τους κι έφαγαν κι ήπιαν χλοιού ανομάτοι περίπου. Ήταν το τελευταίο Πάσχα της ζωής τους". Η επίθεση 1500 περίπου Τούρκων αρχίζει στις 7 Απριλίου του 1822 από τα βορεινά του τείχους. Οι πρώτες επιθέσεις αποκρούσθηκαν με μεγάλες απώλειες για τον εχθρό. Οι Τούρκοι ζήτησαν ενισχύσεις κι έτοι " το γλυκοχάραμα της Δευτέρας του Θωμά, 11 του Απριλίου του 1822, εμαύρισεν ο τόπος απ' τους Τούρκους". Η δεύτερη επίθεση έγινε πάλι από τα βόρεια, από το φαλακρό ύψωμα Αμόνι. Και πάλι δύμως οι επιθέσεις αποκρούσθηκαν. Τότε οι Τούρκοι μετέφεραν την πολιορκία στα νότια και νοτιοανατολικά του οχυρού, "Εκεί ήταν η Αχλλειος πτέρνα του κάστρου. Σε τούτο το μέρος δεν οχύρωσε η φύση το τείχος με απότομες χαράδρες και κακοτοπιές. Γι' αυτό και από δω η πολιορκία άρχισε να ψυχορροαγεί. Δεν άντεξαν οι γενναίοι.....".

Το κάστρο έπεισε, οι Τούρκοι επιδόθηκαν σε σφαγές και πυρπόληση των κτιούνων και των εκκλησιών, ενώ οι κοπέλες του Ανάβατου, για ν' αποφύγουν την ατίμωση, προτίμησαν να ριχτούν στη φοβερή χαράδρα. Καθόμαστε πάνω στα αγκωνάρια του τείχους

**Το εκκλησάκι του Αη-Γιώργη με τις
περίφημες τοιχογραφίες και ψηλά το
ονομαστό "τριώροφο".**

Υπέροχοι κόλποι και όρμοι στα δυτικά παράλια της Χίου 15 περίπου χιλιόμετρα από τα Αυγώνυμα. Στο βάθος διακρίνεται η Ληθή, ένα γραφικότατο χωριό σε καταπληκτική θέση.

που έχουν απομείνει, περιφέρονται το βλέμμα μας στους λόφους, στα βουνά και στις χαράδρες. Γαλήνια η φύση μέσα στο καθάριο πρωϊνό φως, πεύκα, ελιόδεντρα, φωτικιές, αμπελάκια, τίποτε πια δεν θυμίζει το φοβερό παρελθόν, εκτός απ' τα ερείπια του κάστρου. Παίρνουμε αργά το δρόμο των γυρισμάτων, τα βήματά μας πατούν με προσσόχη, με ευλάβεια, στα στενά δρομάκια και στις ξερολιθιές του ιερού τούτου χώρου. Μερικοί νεαροί ξένοι τουριστές με τις φωτογραφικές τους μηχανές στα χέρια, περιφέρονται τα βλέμματά τους από τα ερείπια της εκκλησίας της Παναγίας, στον Ταξιάρχη και από κεί στους γκρεμούς που χάσκουν κάτω από το τείχος. Αστειεύονται, γελούν, παίρνουν πόζες ανάμεσα στα χαλάσματα φωτογραφίζονται. Δεν τους παρεξήγω. Τι μπορεί να σημαίνει γι' αυτούς ο Ανάβατος παραπάνω από μερικά ερείπια ή ένα αξιοθέατο της φύσης;

Στη μικρή πλατεία του χωριού ο "σύγχρονος" Ανάβατος ζει στους δικούς του ρυθμούς. Καθώς η μέρα έχει προχωρήσει, όλο και περισσότερος κόσμος ανεβαίνει, τα αυτοκί-

νητα έχουν καταλάβει κάθε σημείο του χώρου. Ανεβαίνει ασθμαίνοντας ένα μικρό λεωφορείο, κυριολεκτικά την τελευταία στιγμή προλαβαίνονται ένα τραπεζάκι στη σημά, ο γλυκός κόκκινος ήλιος της αυγής, έχει ξαναγίνει εχθρικός.

-Πώς θ' ανεβούμε εκεί πάνω; απορεί με τρόμο μια κυρία σεβαστών διαστάσεων. Πηγαίνετε εσείς, δεν με πειράζει να σας περιμένω. Και γιατί να την πειράζει άλλωστε; Καθισμένη νωχελικά κάτω από τη σημά, έχει μπροστά της ένα παγωμένο φραπεδάκι και δίπλα της παρκαρισμένο το Γιωταχί της, πρόθυμο να την μεταφέρει οπουδήποτε. Γι' αυτήν ο Ανάβατος είναι μια ξεκούραστη εκδρομή, όπως τόσες άλλες στο παρελθόν αλλά και στο μέλλον. Τουλάχιστον οι ξένοι τουριστές που συναντήσαμε παραπάνω, δεν περιορίσθηκαν σ' έναν καφέ στο καφενεδάκι.

ΣΤΙΣ ΔΥΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΛΙΕΣ

Ε νας ωραίος ασφαλτοστρωμένος δρόμος φεύγει δυτικά έξω από τα Αυγώνυμα, με

κατεύθυνση προς τα παράλια και γενικά προς το δυτικό και βόρειο τμήμα της Χίου. Είναι μια απ' αυτές τις προικισμένες από τη φύση διαδρομές, που δεν τις βαριέται κανείς, όσες φορές κι αν τις διατρέξει. Περνάει ανάμεσα από απέραντα δάση υγιέστατων πεύκων, που δεν διστάζουν να σκαρφαλώνουν στα πιο απόκρημνα σημεία και ν' αναδεικνύονται έτοι σε πρωταθλητές της αναρρίχησης.

Με πολλές κλειστές στροφές και ισχυρές κλίσεις ο δρόμος, σχηματίζει σε πολλά σημεία πρανή με ωραία και παράξενα πετρώματα, με καθολική κυριαρχία τουν ασβεστόλιθου. Σε ορισμένα σημεία της διαδρομής η θέα είναι απρόσμενη, μαγευτική. Κλειστοί κολπίσκοι με διάφανα νερά, βαθειές εισχωρήσεις της θάλασσας μέσα στη στεριά, απότομοι βραχώδεις σχηματισμοί και ακρωτήρια, που σχεδόν πάντα έχουν πάνω στο πιο περίβλεπτο σημείο τους, μια "βίγλα", έναν πετρόχυτο πύργο. Οι πύργοι αυτοί αποτελούσαν παλιά ένα εκτεταμένο σύστημα παρακολούθησης των πειρατικών πλοιών και προειδοποίησης για την προσέγγισή τους στα παράλια.

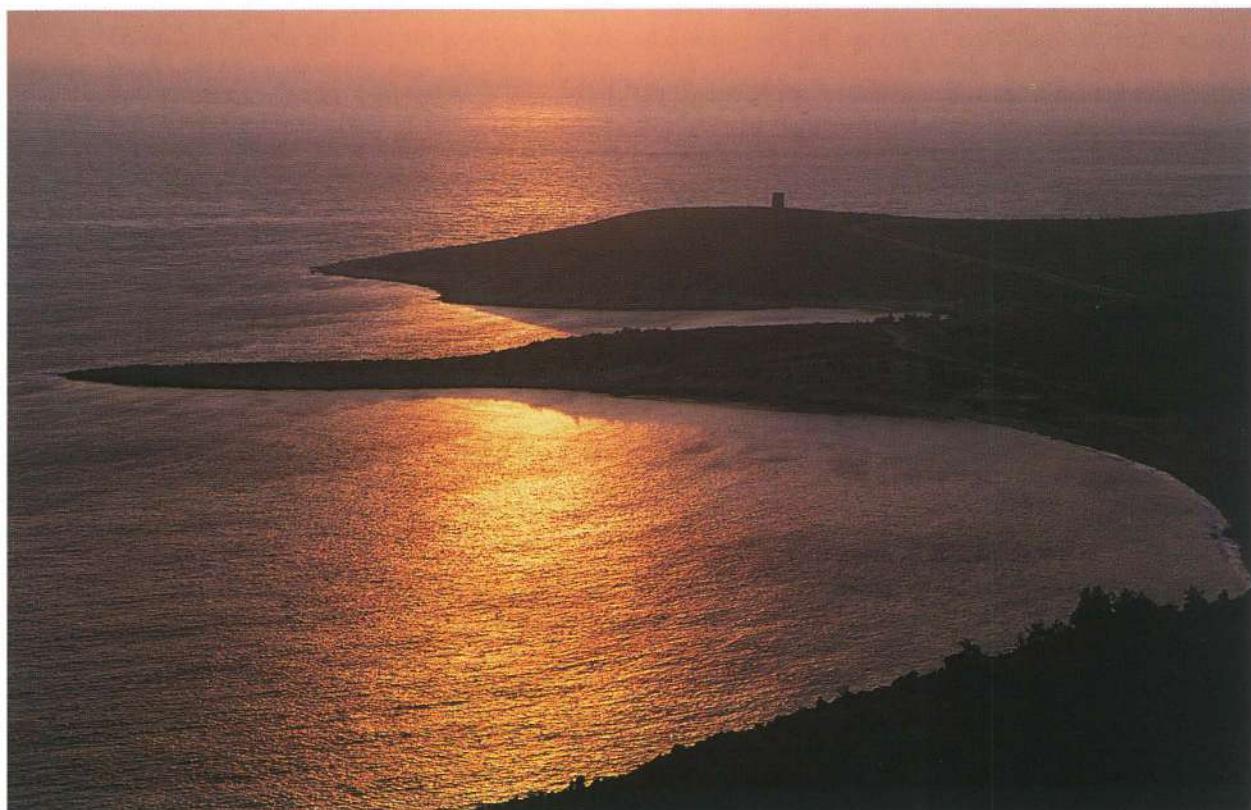
Σ' όλες τις παραλίες, από τις πιο πλατιές ως τις πιο απομονωμένες, φτάνουν στενοί χωμα-

τόδρομοι, σε πολύ καλή κατάσταση οι περισσότεροι. Πολλές αξέχαστες ώρες περάσαμε πάνω στα αναριθμητα βότσαλα ή στα βραχάκια των ακτών ρευμάζοντας κι αγναντεύοντας το πέλαγος. Αν και το καλοκαίρι ήταν στην αρχή του ακόμα, ποτέ δεν μπορέσαμε ν' αποφύγουμε τον πειρασμό να βουτήξουμε στα δροσερά πεντακάθαρα νερά. Ήταν μια τέλεια χαλάρωση μετά τις ιοχυρές σωματικές και ψυχικές εντάσεις, που μας φόρτιζε ο Ανάβατος, με το συγκλονιστικό τοπίο και τις ιστορικές του μνήμες.

Σχεδόν ποτέ απ' αυτές τις παραλίες δεν έλειπε το αερόπι. Άλλοτε απαλό σαν χάδι, απόδιωχνε ευχάριστα τη ζέστη της ημέρας. Άλλοτε πάλι ζωντάνευε, ερχόταν απ' ανοιχτά, απ' των Ψαρών τα μέρη. Ασπρίζε τότε το πέλαγος, έφτανε ως εμάς η ανάσα του Αιγαίου. Μα και τότε ακόμα, πολύ δύσκολα ωρίδιωντες την επιφάνεια των κλειστών, προφυλαγμένων κολπίσκων.

Οι πιο γαλήνιες ώρες της ημέρας και οι πιο θεαματικές -τα ηλιοβασιλέματα-, μας εύρισκαν σχεδόν πάντα στα ψηλώματα, πάνω από τις παραλίες. Μας έπαιρνε κάθε φορά δέκα ως δεκαπέντε χιλιόμετρα από τον Ανάβατο κι

'Ενα από τα περίφημα ηπιοβασιλέματα στις δυτικές ακτές των Αυγωνύμων, ανάμεσα στην Εδίντα και το Μετόχι'

Όρμος Ληθή, μια θαυμάσια παραλία με βαθιά νερά και εξαιρετικά βότσαλα. Στην κορυφή του ακρωτηρίου, μόνιμος βιγλάτορας ο πύργος.

αμέσως βρισκόμασταν απέναντι στο ανοιχτό πέλαγος. Εκείνες τις στιγμές το Αιγαίο έπαινε να είναι γαλάζιο, όπως τις πρωϊνές ώρες. Βάφονταν τότε τα νερά του χρυσοκίτρινα, πορτοκαλί ή ιώδη και κάποια στιγμή αποχαιρετούσε κι αυτό τη μέρα, μαζί με τον ήλιο που χανόταν πίσω απ' το αχγό περίγραμμα της ράχης των Ψαρών.

Τις πιο πολλές φορές δεν φεύγαμε, περιμέναμε πρώτα να πέσει η νύχτα. Χανόταν σχεδόν τότε η επιφάνεια της θάλασσας, οι κάβοι και τα ακρωτήρια γίνονταν όγκοι σκοτεινοί, πέρα μακριά άναβαν τα πρώτα φώτα, ανατολικά στη Ληθή και δυτικά στη Σιδερούντα. Ανάβαμε τότε κι εμείς τα φώτα του αυτοκινήτου μας και, τις περισσότερες φορές μοναχικοί ταξιδιώτες μέσα στη νύχτα, επιστρέφαμε στα Αυγώνυμα.

ΧΙΟΣ, ΕΝΑΣ ΑΠΕΡΑΝΤΟΣ ΤΟΠΟΣ ΟΜΟΡΦΙΑΣ

Πολλές φορές επισκεφθήκαμε τον Ανάβατο, τον γνωρίσαμε σ' όλες τις ώρες της ημέρας. Κάθε φορά η Καστροπολιτεία είχε τη δική της ξεχωριστή θωριά. Ήλιος εκτυφλωτικός την πρώτη μέρα, ένα απέραντο γκρίζο, δεν ξεχώριζαν τα σπίτια απ' το βράχο. Ήταν τόπος απωθητικός για τον απλό τουρίστα ο Ανάβατος με τούτη τη μορφή. Για τον προσκυνητή δύνατος, που ανέβαινε έχοντας στο νου του αγώνες και θυσίες, εκείνη ήταν η κατάλληλη ώρα.

Τη σκληρή αυτή εικόνα διαδέχθηκε η πρωΐνη,

με το χάραμα του ήλιου, Έρημος ο Ανάβατος κείνη την ώρα, χωρίς αυτοκίνητα κι ανθρώπους, μα δύορφος και γραφικός, με το πρώτο φως του ήλιου απάνω του, σαν χάδι. Λίγες ώρες αργότερα, το απόγευμα, όλα αλλάζουν. Άλλες σκιές, άλλοι όγκοι, ένα ζεστό κιτρινωπό χρώμα πέφτει πάνω στα ξερολίθια, μένει εκεί με τις ώρες, ψηλά πάνω στο κάστρο και στην δυτική κόψη του γκρεμού.

Ένα βράδυ ξεκινήσαμε να γνωρίσουμε τον Ανάβατο χωρίς το φως της μέρας. Φάνηκαν καμιά δεκαριά φωτάκια από μακριά, αυτά ήταν όλα. Δυο κάποιοι έχουν απομείνει που ζούνε στο χωριό, άντε που και που κανένας απ' αυτούς τους λίγους, που έχει σπίτι εκεί πάνω και πεθύμησε να περάσει τη βραδιά του στη δροσιά και στην ησυχία. Πάνω ψηλά στον σκοτεινό ουρανό, οι λαβωμένες από το χρόνο ορθογώνιες σιλουέτες, μόλις που διακρίνονταν. Μας πήρε το παράπονο, κάναμε στροφή και φύγαμε.

Μα νάταν μόνον ο Ανάβατος κι οι παραλίες που γέμισαν τις μέρες μας ; Μεγάλο νησί η Χίος, πρωτόγνωρο, με ατέλειωτες ομορφιές απ' άκρη σ' άκρη, απομόνωσε με τη σαγήνη της κάθε λεπτό του υποπιθέμενον ελεύθερον χρόνου μας. Άλλοτε στα παράλια του Δήμου Ομηρούπολης, στην Δασκαλόπετρα, στον Παντουκιό, στην ναυτική αγκαλιά της δύορφης Λαγκάδας. Άλλοτε πάλι στα χωριά του κάμπου, με τα δάση των εσπεριδοειδών, την παμπάλαια Παναγιά της Κρήνας και τους έγχρωμους λαξευτούς πωρόλιθους των Θυμιανών.

Πιο νότια άλλες ομορφιές, άλλες ιδαιτερότητες. Τι να πρωτοθυμηθεί κανείς και τι να πρωτοαναφέρει! Την απέραντη αμμουδιά του Καρφά ή λίγο πιο κάτω τα καθάρια βότσαλα της Αγιαφωτιάς; Εδώ κοντά και τα Μαστιχοχώρια, η Καλλιμασιά, η Καλαμωτή, η Κώμη και τόσα άλλα. Ονομαστά και φημισμένα σύλο τον κόσμο τα Μαστιχοχώρια, μια μοναδική εύνοια της φύσης σ' αυτήν ειδικά την περιοχή της Χιώτικης γης.

Και πως να μην θαυμάσει κανείς λίγο πιο κάτω το Πυργί, με τις εγχάρακτες εξωτερικές όψεις των σπιτιών του, αληθινά κεντήματα πάνω σε τοίχο! Πιο νότια ακόμα, στην άκρη του νησιού είναι το Εμπορειό, με τον προϊστορικό του οικισμό κι αυτή την απίστευτη παραλία, τα Μαύρα Βόλια. Μένει

έκθαμβος κανείς απ' τα εκατομμύρια κατάμαυρα, λεία και απόλυτα στρογγυλεμένα βότσαλα που σκεπάζουν την ακτή κι έγιναν έστι, ποιος ξέρει πόσα χρόνια πριν, από την έκρηξη του ηφαιστείου Ψάρωνα. Λίγο δυτικότερα είν' αδύνατο να μην σταματήσουμε έστω και για λίγο στα περίφημα μεσαιωνικά χωριά της Χίου, Αρμόλια, Ολύμποι, Μεστά, Βέσσα και βέβαια στο Πυργί. Δημιουργημένα τον 14ο και 15ο αιώνα από τους Γενούάτες, εξακολουθούν ν' αποτελούν θαυμαστά αρχιτεκτονικά μνημεία σε άριστη κατάσταση.

Ένα απόγευμα, μέχρι αργά το βράδυ, αφιερώσαμε το χρόνο μας στη βροειωδυτική Χίο, με το συλλογοτράχηλο LAND ROVER του φίλου μας Γιώργου Μισετζή, που ανάλαβε και την ξενάγησή μας. Άλλος τόπος εδώ,

Σε περίοπτα σημεία των δυτικών παραπίων της Χίου είχε παλιά εγκατασταθεί μια οπόκληρη σειρά από πύργους, "βίγλες", ισχυρότατης κατασκευής, που ακόμη και σήμερα διατηρούνται σε άριστη κατάσταση. Οι πύργοι αυτοί χρησιμοποιούντο για παρατήρηση του πεδάγους και προειδοποίηση, με άναμμα φωτιάς, για την προσέγγιση των πειρατών. Η έπλειψη πόρτας, για λόγους ασφαλείας, είναι εμφανής. Η είσοδος των παρατηρητών ευρίσκετο στο άνω μέρος του πύργου και η πρόσβαση ήταν δυνατή με χρήση ανεμόσκαλας.

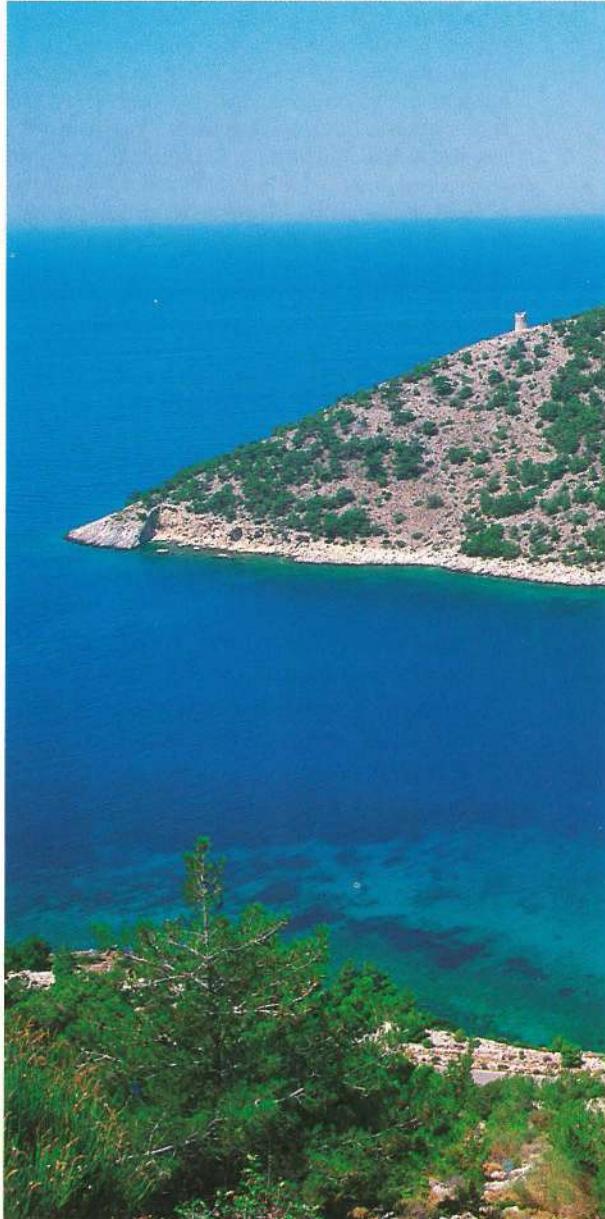

**Ο περίφημος κόλπος της Εδίντας,
χώρος κάποτε προσέγγισης
πειρατών. Στην άκρη του
ακρωτηρίου διακρίνεται ο
χαρακτηριστικός πύργος.**

καταπληκτικό ορεινό τοπίο, με γυμνές βουνοπλαγιές αλλά και άφθονα φυλλοβόλα δέντρα, νερά και γραφικότατα χωριά, όπως το ιστορικό κεφαλοχώρι Βολισσός, το Άγιο Γάλας με την περίφημη βυζαντινή εκκλησία της Παναγιάς Αγιογαλούσαινας στην είσοδο σπηλαίου και τόσα άλλα. Πολύ λίγο τουριστική αυτή η υπέροχη περιοχή της Χίου συγκριτικά με τις άλλες, μας εντυπωσίασε από κάθε άποψη. Όπως εντυπωσιακά ήταν και τόσα άλλα σημεία του νησιού, που είναι αδύνατο να αναφέρουμε, έστω και μονολεπτικά.

Τρεις φορές τα βήματά μας μάς οδήγησαν ταπεινούς προσκυνητές, στην Νέα Μονή Χίου, το μεγαλειώδες αυτό μνημείο της Ορθοδοξίας του 11ου αιώνα. Ο πατήρ Διονύσιος αφιέρωσε πολλές ώρες για να μας ξεναγήσει στα μοναδικά ψηφιδωτά και στους υπόλοιπους χώρους της Μονής. Είχε επίσης την καλοσύνη να έρθει μαζί μας ως τον Ανάβατο και να μας ξεναγήσει στις περίφημες τοιχογραφίες του 16ου αιώνα, που κοσμούν τους τοίχους του ναΐσκου του ΑηΓιώργη, στην είσοδο του Ανάβατου.

Εχει τόσες πολλές ιδιαιτερότητες και μοναδικότητες αυτό το μεγάλο νησί, που αδυνατώ να υπολογίσω, πόσο πραγματικά χρόνο χρειάζεται κανείς, για να διαμορφώσει μια εμπεριστατωμένη άποψη. Συνοπτικά θα κατέληγα, ότι η Χίος είναι τόπος διαχρονικών διακοπών και ιδανικός, δχι μόνον για κάθε απαιτητικό επισκέπτη που εκτιμά το υψηλό επίπεδο υπηρεσιών και πολιτισμού αλλά και για τον ερευνητή, τον φυσιολάτρη, τον φυσιοδίφη, τον μελετητή ιστορίας και αρχιτεκτονικής, τον ανιχνευτή ιδιαιτεροτήτων, τον πραγματικό περιηγητή. Οι ολοήμερες περιηγήσεις κατέληγαν πάντα στα Αυγώνυμα, στη βάση μας, στα θαυμάσια "Σπιτάκια" του Γιώργου Μισετζή. Στα δύο ταβερνάκια του χωριού περάσαμε αξέχαστες βραδινές στιγμές χαλάρωσης, άλλοτε με συντροφιά καλών φίλων και άλλοτε μόνοι μας, πάντοτε όμως με την μόνιμη παρουσία δροσερών πνοών νυχτερινού αέρα, καταπληκτικής χιωτικής κουζίνας και απόλυτης γαλήνης.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το τελευταίο μας απόγευμα, λίγο πριν το ηλιοβασίλεμα, ο Γιώργος Μισετζής μάς οδήγησε εξω από τα Αυγώνυμα. Δύο περίπτου χιλιόμετρα προς τα δυτικά αφήσαμε την άσφαλτο και πήραμε τον χωματόδρομο. Περνούσε ανάμεσα σε πεύκα, ξέφωτα με μικρούς λαχανόκηπους και μελίσσια. Μετά από λίγο σταμάτησε το μονοπάτι, φτάσαμε στην άκρη

μιας χαράδρας. Και τότε, μερικές εκατοντάδες μέτρα απέναντί μας, πρόβαλε ο Ανάβατος. Ήταν μια άποψη, άγνωστη για μας, ως εκείνη τη στιγμή. Η φοβερή νοτιοδυτική ορθοπλαγιά και το ανώτερο τμήμα της Ακρόπολης αποχτούσαν, ιδίως από το τελευταίο φως του ήλιου, διάσταση εξωπραγματική. Μετά τα πρώτα επιφωνήματα απομείναμε

σιωπηλοί. Τι να πεις άλλωστε τέτοιες στιγμές; Λεπτό προς λεπτό, η σκιά στη χαράδρα μεγάλωνε κι υστεραία άρχισε να σκαρφαλώνει στο βράχο, αργά, μα χωρίς τρόπο να την σταματήσει κανείς. Εκείνη τη στιγμή, δεν ξέρω γιατί, θυμήθηκα τους πολιορκημένους του Ανάβατου και τους πολιορκητές τους. Τότε, Απρίλης του 1822, που η σκιά νίκησε το φως.

Αξίζει να βρεθεί κανείς το ηπιοβασίπεμα απέναντι στην συγκλονιστική νοτιοδυτική κόψη των βράχων του Ανάβατου.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστούμε θερμά τον Δήμο Ομηρούπολης και προσωπικά τον Δήμαρχο κ. **ΜΑΡΚΟ ΜΕΝΗ** για την θαυμάσια φιλοξενία του, καθώς επίσης τους κυρίους **ΝΙΚΟ ΓΕΩΡΓΟΥΛΗ** και **ΓΙΩΡΓΟ ΜΙΣΕΤΖΗ**, για τον πολύτιμο χρόνο, τόσο για τις ξεναγήσεις όσο και για να μην μας λείψει τίποτα κατά την διάρκεια της παραμονής μας.

Ευχαριστούμε επίσης θερμά την καθηγήτρια κα. **Στέλλα Τσιροπινά** για το καταπληκτικό βιβλίο που μας χάρισε, με τίτλο “**Ο κύκλος που έκλεισε**”. Το βιβλίο αυτό προϊόν μεγάλης έρευνας και μελέτης από την “**Ομάδα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης του Γυμνασίου Βροντάδων**”, είναι ένα πραγματικό απόκτημα για τα ήθη και τα έθιμα της Χίου.

ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ (0271)

ΔΗΜΟΣ ΟΜΗΡΟΥΠΟΛΗΣ: 93392, 93202

ΑΝΑΒΑΤΟΣ: 26299

ΝΕΑ ΜΟΝΗ: 79391

“ΣΠΙΤΑΚΙΑ” ΣΤΑ ΑΥΓΩΝΥΜΑ

Υπεύθυνος κ. Γιώργος Μισετζής: 42702, 20513-4

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΞΙΩΤΑΚΗ,
“Ο ΑΝΑΒΑΤΟΣ ΤΗΣ ΧΙΟΥ”

Γ□ ΕΚΔΟΣΗ, ΧΙΟΣ 1994

ΣΤΕΛΛΑ ΤΣΙΡΟΠΙΝΑ, “Ο ΚΥΚΛΟΣ
ΠΟΥ ΕΚΛΕΙΣΕ”, ΧΙΟΣ 1999

**δίκτυο
επιχειρήσεων
γεύσης
& φιλοξενίας**

ΧΙΟΣ

τηλ.: (0271) 44830

**ΧΙΟΣ ΓΕΛΩΣ
ΧΙΑ ΣΩΗ
ΧΙΑΙ ΤΡΑΠΕΖΑI ...**

ΞΕΝΩΝΕΣ

- 1 ΣΠΙΤΑΚΙΑ, Αυγώνυμα**
τηλ.: (0271) 20513, Fax: 43052
- 2 ΒΟΛΙΣΣΟΣ TRAVEL, Βολισσός,**
τηλ.: (0274) 21421, Fax: 21521
- 3 ΤΑ ΠΕΤΡΙΝΑ, Βολισσός**
τηλ.: (0274) 21128, Fax: 21143
- 4 ZORBAS APARTMENS, Βολισσός**
τηλ.: (0274) 21436, Fax: 21434
- 5 ΟΜΗΡΟΣ TRAVEL, Βολισσός**
τηλ.: (0274) 21413, Fax: 21521
- 6 ΣΤΕΝΑΚΑΣ, Θυμιανά**
τηλ.: (0271) 31532, Fax: 31532
- 7 ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΙΚΟ, Κάμπος**
τηλ.: (0271) 32900, Fax: 32902
- 8 ΠΕΡΛΕΑΣ, Κάμπος**
τηλ.: (0271) 32962, Fax: 32217
- 9 ΑΕΡΙΚΟ, Καρφάς**
τηλ.: (0271) 32336, Fax: 32335
- 10 ΠΕΡΙΒΟΛΙ, Κάμπος**
τηλ.: (0271) 31513
- 11 ΠΟΝΗΡΟΥ ΜΑΡΙΑ, Καρδάμυλα**
τηλ.: (0272) 22293, Fax: 22293
- 12 ΦΑΙΔΡΑ, Χίος**
τηλ.: (0271) 41129
- 13 LATINI APARTMENTS, Βολισσός**
τηλ.: (0274) 21461, Fax: 21871

- 14 ΑΛΚΥΟΝΗ, Χίος**
τηλ.: (0271) 42313
- 15 ΜΕΖΑΣ, Χίος**
τηλ.: (0271) 44578

- 16 ΑΠΟΜΕΡΟ, ουζερί, Κάμπος**
τηλ.: (0271) 29675, Fax: 44709
- 17 ΛΟΥΚΟΥΜΙ, μεζεδοπωλείο, Χίος**
τηλ.: (0271) 24959
- 18 ΟΙΝΟΜΑΓΕΙΡΕΙΟ του ΙΑΚΩΒΟΥ**
Κάστρο Χίου, τηλ.: (0271) 23858
- 19 ΜΟΥΡΙΑ, ταβέρνα, Βροντάδος**
τηλ.: (0271) 93444
- 20 ΗΦΑΙΣΤΕΙΟ, Εμπορείος**
τηλ.: (0271) 71136

- 21 ΠΕΡΙΒΟΛΙ, ταβέρνα, Κάμπος**
τηλ.: (0271) 31973
- 22 ΑΡΤΕΜΙΣ, ταβέρνα, Νέντα**
τηλ.: (0271) 61597
- 23 ΧΟΤΖΑΣ, ταβέρνα, Χίος**
τηλ.: (0271) 42787
- 24 ΜΑΚΕΛΛΟΣ, Πιτυός**
τηλ.: (0272) 23400
- 25 ΠΑΣΣΑΣ, ταβέρνα, Λαγκάδα**
τηλ.: (0271) 74218